

สภานิติบัญญัติแห่งชาติ

เอกสารประกอบการพิจารณา

ร่าง

พระราชบัญญัติ

แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

(ฉบับที่ ..) พ.ศ.

(แก้ไขบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการรวมกันเป็นสมาคมของบุคคล)

(คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)

เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับประกอบการพิจารณา

ของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

อ.พ. ๘๙/๒๕๕๘

จัดทำโดย

สำนักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

ปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

www.senate.go.th

บทสรุปสำหรับสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ.
 (แก้ไขบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการรวมกันเป็นสมาคมของบุคคล)
 (คณะรัฐมนตรีเป็นผู้เสนอ)

ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. (แก้ไขบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการรวมกันเป็นสมาคมของบุคคล) เสนอโดยคณะรัฐมนตรี ชุดที่มี พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นนายกรัฐมนตรี ต่อประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๘ เพื่อให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณาตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ โดยมีหลักการและเหตุผลดังนี้

หลักการ

แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังต่อไปนี้

(๑) กำหนดให้การรวมกันเป็นสมาคมกระทำได้โดยไม่จำเป็นต้องจดทะเบียน แต่การก่อตั้งสมาคมโดยให้มีฐานะเป็นนิติบุคคลต้องมีข้อบังคับและจดทะเบียนตามประมวลกฎหมายนี้ โดยสมาคมที่จดทะเบียนแล้วต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ (แก้ไขเพิ่มมาตรา ๗๘)

(๒) แก้ไขเพิ่มเติมการใช้ชื่อของสมาคมที่ได้จดทะเบียนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ให้ชัดเจน (แก้ไขเพิ่มมาตรา ๘๐)

เหตุผล

โดยที่การรวมกันเป็นสมาคมเป็นเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน การรวมกันเป็นสมาคมจึงย่อมกระทำได้โดยไม่จำเป็นต้องจดทะเบียน แต่หากสมาคมใดประสงค์ที่จะมีฐานะเป็นนิติบุคคลเพื่อประโยชน์ในการทำนิติกรรมต่างๆ สมควรกำหนดให้สมาคมนั้นต้องจดทะเบียนไว้กับรัฐ และกำหนดให้สมาคมที่จดทะเบียนไว้กับรัฐต้องใช้คำว่า “สมาคม” และคำว่า “จดทะเบียน” ประกอบกับชื่อของสมาคมด้วยเพื่อให้ประชาชนทั่วไปมีความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับสถานะทางกฎหมายของสมาคม จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ.
 (คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)

ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. (แก้ไขบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการรวมกันเป็นสมาคมของบุคคล) มีเนื้อหารวม ๖ มาตรา สรุปสาระสำคัญ ดังนี้

๑. กำหนดให้การรวมกันเป็นสมาคมสามารถทำได้โดยไม่ต้องจดทะเบียน เว้นแต่ประสงค์จะให้สมาคมมีฐานะเป็นนิติบุคคลจะต้องมีข้อบังคับและจดทะเบียนตามกฎหมาย โดยการรวมกันเป็นสมาคมทั้งที่มีการจดทะเบียนและไม่จดทะเบียนต้องมีใช่เป็นการหากำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน (ร่างมาตรา ๓ แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๗๘)

๒. กำหนดลักษณะการตั้งชื่อของสมาคมซึ่งมีสถานะเป็นนิติบุคคลต้องใช้คำว่า “สมาคม” และคำว่า “จดทะเบียน” ประกอบเป็นชื่อของสมาคมด้วย (ร่างมาตรา ๔ แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๘๐)

๓. กำหนดให้สมาคมที่ได้จดทะเบียนตามประมวลกฎหมายนี้ และยังมีได้ใช้คำว่า “จดทะเบียน” ประกอบกับชื่อของสมาคมต้องดำเนินการใช้คำว่า “จดทะเบียน” ประกอบกับชื่อของสมาคมภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ โดยนายทะเบียนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มีหน้าที่แจ้งให้สมาคมที่ได้จดทะเบียนแล้วทราบภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับด้วย (ร่างมาตรา ๕)

๔. กำหนดให้บรรดาบทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หรือประกาศใดที่อ้างถึงสมาคม ให้หมายความถึงสมาคมที่จดทะเบียนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เว้นแต่กฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หรือประกาศดังกล่าวจะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น (ร่างมาตรา ๖)

บทวิเคราะห์

ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ.
(แก้ไขบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการรวมกันเป็นสมาคมของบุคคล)

ข้อดี

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗๘ ได้บัญญัติความหมายของสมาคมไว้ว่า “การก่อตั้งสมาคมเพื่อกระทำการใดๆ อันมีลักษณะต่อเนื่องร่วมกันและมีใช่เป็นการหากำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน ต้องมีข้อบังคับและจดทะเบียนตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้” ซึ่งในปัจจุบันถือว่าการรวมกันเป็นสมาคมเป็นเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน การรวมกันเป็นสมาคมจึงควรกระทำได้

ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ.
(คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)

.....

โดยไม่จำเป็นต้องจดทะเบียน เว้นแต่สมาคมใดมีความประสงค์จะมีฐานะเป็นนิติบุคคลเพื่อประโยชน์ในการทำนิติกรรมต่างๆ ก็ให้สมาคมนั้นทำการจดทะเบียนไว้กับรัฐและกำหนดให้สมาคมที่จดทะเบียนไว้กับรัฐต้องใช้คำว่า “สมาคม” และคำว่า “จดทะเบียน” ประกอบกับชื่อของสมาคมด้วย เพื่อให้ประชาชนทั่วไปมีความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับสถานะทางกฎหมายของสมาคม ทั้งนี้ เพื่อเป็นการส่งเสริมการร่วมกันเป็นสมาคมของประชาชนในการดำเนินกิจการต่างๆ อันเป็นกิจการที่มีใช่เป็นการหากำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกันสามารถทำได้ง่ายขึ้น และเป็นไปตามสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนในการร่วมกันทำกิจการอย่างใดที่เป็นประโยชน์ในนามของสมาคมด้วย

ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ.

(คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)

.....

คำนำ

เอกสารประกอบการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมาย
แพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. (แก้ไขบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการรวมกันเป็นสมาคมของบุคคล)
เสนอโดยคณะรัฐมนตรี ชุดที่มี พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นนายกรัฐมนตรี ต่อประธานสภานิติ
บัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๘ เพื่อให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณา
ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗

เอกสารประกอบการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ จัดทำขึ้นเพื่อใช้ในราชการ
วงงานนิติบัญญัติ โดยมุ่งเน้นสารประโยชน์ในเชิงอ้างอิงเบื้องต้น เพื่อประกอบการพิจารณาของ
สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

สำนักกฎหมาย

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

ปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

พฤศจิกายน ๒๕๕๘

เอกสารประกอบการพิจารณา

จัดทำโดย

นายนันท ภาสุข	ที่ปรึกษาด้านกฎหมาย
นางสาวสุภางศ์จิตต์ ไตรเทพพิสัย	ผู้อำนวยการสำนักกฎหมาย
นายสุชาติ พันทองคำ	ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานกฎหมาย ๒
นางสาวน้ำฝน ราชสมบัติ	นิติกรชำนาญการ
นางสาวจิตระกาน เจียรตระกูล	วิทยากรปฏิบัติการ
นางสิริกัญย์ ส่องแสง	เจ้าพนักงานธุรการอาวุโส
นายพัลลภ วงศ์พานิช	เจ้าพนักงานบันทึกข้อมูลชำนาญ
กลุ่มงานกฎหมาย ๒ สำนักกฎหมาย โทร. ๐ ๒๘๓๑ ๙๒๙๖	

ผลิตโดย

กลุ่มงานการพิมพ์ สำนักการพิมพ์ โทร. ๐ ๒๒๔๔ ๑๗๔๑ - ๔๒

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

ท่านสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ และผู้สนใจที่มีความประสงค์หรือต้องการที่จะศึกษาเอกสารประกอบการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติเป็นการล่วงหน้าก่อนวันประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ สามารถสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับเอกสารประกอบการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติได้จากเว็บไซต์วุฒิสภา www.senate.go.th

หรือขอรับเอกสารประกอบการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติได้ที่ศูนย์บริการข้อมูลกฎหมาย วุฒิสภา อาคารรัฐสภา ๒ ชั้น ๑ หมายเลขโทรศัพท์ ๐๒ ๒๔๔ ๑๕๖๕

สารบัญ

หน้า

บทสรุปสำหรับสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ..... ก

ส่วนที่ ๑ ความเป็นมาและสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติ
แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ.
(แก้ไขบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการรวมกันเป็นสมาคมของบุคคล)
(คณะรัฐมนตรีเป็นผู้เสนอ) ๑

ส่วนที่ ๒ ตารางเปรียบเทียบประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และ
ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
(ฉบับที่ ..) พ.ศ. (ที่คณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณาแล้ว) ๕

ส่วนที่ ๓ ข้อมูลประกอบการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ
แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ.
(แก้ไขบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการรวมกันเป็นสมาคมของบุคคล)
(คณะรัฐมนตรีเป็นผู้เสนอ)

- บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาประกอบร่างพระราชบัญญัติ
แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. -๑-
- คำชี้แจงความจำเป็นในการตรากฎหมาย -๖-
- นิติบุคคล : สมาคม -๑๒-

ภาคผนวก :

- ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
(เฉพาะส่วนที่มีการแก้ไข)..... (๑)
- ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
(ฉบับที่ ..) พ.ศ. (แก้ไขบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการรวมกันเป็นสมาคมของบุคคล)
(คณะรัฐมนตรีเป็นผู้เสนอ)..... (๙)
- บันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติ
แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ.
(แก้ไขบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการรวมกันเป็นสมาคมของบุคคล)
(คณะรัฐมนตรีเป็นผู้เสนอ) (๑๓)

ส่วนที่ ๑

ความเป็นมาและสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติ

แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

(ฉบับที่ ..) พ.ศ.

(แก้ไขบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการรวมกันเป็นสมาคมของบุคคล)

(คณะรัฐมนตรีเป็นผู้เสนอ)

ความเป็นมาและสาระสำคัญ

ของร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

(ฉบับที่..) พ.ศ.

(แก้ไขบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการรวมกันเป็นสมาคมของบุคคล)

(คณะรัฐมนตรีเป็นผู้เสนอ)

ความเป็นมาของร่างพระราชบัญญัติ

แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ.

(แก้ไขบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการรวมกันเป็นสมาคมของบุคคล)

ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. (แก้ไขบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการรวมกันเป็นสมาคมของบุคคล) เสนอโดยคณะรัฐมนตรี ชุดที่มี พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นนายกรัฐมนตรี ต่อประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๘ เพื่อให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณาตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗

สาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติ

แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ.

(แก้ไขบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการรวมกันเป็นสมาคมของบุคคล)

๑. หลักการและเหตุผล

๑.๑ หลักการ

แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังต่อไปนี้

(๑) กำหนดให้การรวมกันเป็นสมาคมกระทำได้โดยไม่จำเป็นต้องจดทะเบียนแต่ การก่อตั้งสมาคมโดยให้มีฐานะเป็นนิติบุคคลต้องมีข้อบังคับและจดทะเบียนตามประมวลกฎหมายนี้ โดยสมาคมที่จดทะเบียนแล้วต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๗๘)

(๒) แก้ไขเพิ่มเติมการใช้ชื่อของสมาคมที่ได้จดทะเบียนตามประมวลกฎหมายแพ่งและ พณิชย์ให้ชัดเจน (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๘๐)

ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ.

(คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)

๑.๒ เหตุผล

โดยที่การรวมกันเป็นสมาคมเป็นเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน การรวมกันเป็นสมาคมจึงย่อมกระทำได้โดยไม่จำเป็นต้องจดทะเบียน แต่หากสมาคมใดประสงค์ที่จะมีฐานะเป็นนิติบุคคลเพื่อประโยชน์ในการทำนิติกรรมต่างๆ สมควรกำหนดให้สมาคมนั้นต้องจดทะเบียนไว้กับรัฐ และกำหนดให้สมาคมที่จดทะเบียนไว้กับรัฐต้องใช้คำว่า “สมาคม” และคำว่า “จดทะเบียน” ประกอบกับชื่อของสมาคมด้วยเพื่อให้ประชาชนทั่วไปมีความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับสถานะทางกฎหมายของสมาคม จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

๒. ชื่อร่างพระราชบัญญัติ (ร่างมาตรา ๑)

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ.”

๓. คำปรารภ

โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

๔. วันใช้บังคับ (ร่างมาตรา ๒)

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

๕. บทรักษาการ (ร่างมาตรา ๗)

มาตรา ๗ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

๖. เนื้อหาของร่างพระราชบัญญัติ

๖.๑ กำหนดให้การรวมกันเป็นสมาคมสามารถทำได้โดยไม่ต้องจดทะเบียน เว้นแต่ประสงค์จะให้สมาคมมีฐานะเป็นนิติบุคคลจะต้องมีข้อบังคับและจดทะเบียนตามกฎหมาย โดยการรวมกันเป็นสมาคมทั้งที่มีการจดทะเบียนและไม่จดทะเบียนต้องมีชื่อเป็นการหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกันด้วย (ร่างมาตรา ๓ แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๗๘)

ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ.

(คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)

.....

มาตรา ๓ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๗๘ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติให้ใช้บทบัญญัติบรรพ ๑ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ได้ตรวจชำระใหม่ พ.ศ. ๒๕๓๕ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน ให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๗๘ การก่อตั้งสมาคมเพื่อกระทำการใดๆ อันมีลักษณะต่อเนื่องร่วมกันย่อมกระทำได้ แต่ต้องมีใช้เป็นการหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน

การก่อตั้งสมาคมโดยให้มีฐานะเป็นนิติบุคคลต้องมีข้อบังคับและจดทะเบียนตามประมวลกฎหมายนี้ และสมาคมที่จดทะเบียนแล้วต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้”

๖.๒ กำหนดลักษณะการตั้งชื่อของสมาคมซึ่งมีสถานะเป็นนิติบุคคลต้องมีคำว่า “สมาคม” และคำว่า “จดทะเบียน” ประกอบเป็นชื่อของสมาคมด้วย (ร่างมาตรา ๔ แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๘๐)

มาตรา ๔ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๘๐ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติให้ใช้บรรพ ๑ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ได้ตรวจชำระใหม่ พ.ศ. ๒๕๓๕ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๘๐ สมาคมต้องใช้ชื่อซึ่งมีคำว่า “สมาคม” และคำว่า “จดทะเบียน” ประกอบกับชื่อของสมาคม”

๖.๓ กำหนดให้สมาคมที่ได้จดทะเบียนตามประมวลกฎหมายนี้ และยังมีได้ใช้คำว่า “จดทะเบียน” ประกอบกับชื่อของสมาคมต้องดำเนินการใช้คำว่า “จดทะเบียน” ประกอบกับชื่อของสมาคมภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ โดยนายทะเบียนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มีหน้าที่แจ้งให้สมาคมที่ได้จดทะเบียนแล้วทราบภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับด้วย (ร่างมาตรา ๕)

“มาตรา ๕ ให้บรรดาสมาคมที่ได้จดทะเบียนตามประมวลกฎหมายนี้ และยังมีได้ใช้คำว่าจดทะเบียนประกอบกับชื่อของสมาคม ดำเนินการให้มีการใช้คำว่า “จดทะเบียน” ประกอบกับชื่อของสมาคมภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

ให้นายทะเบียนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แจ้งให้สมาคมที่ได้จดทะเบียนแล้วทราบถึงหน้าที่ตามวรรคหนึ่งภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ”

๖.๔ กำหนดให้บรรดาบทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หรือประกาศใดที่อ้างถึงสมาคม ให้หมายความถึงสมาคมที่จดทะเบียนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ.

(คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)

เว้นแต่กฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หรือประกาศดังกล่าวจะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น
(ร่างมาตรา ๖)

“มาตรา ๖ บรรดาบทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หรือประกาศใด
ที่อ้างถึงสมาคม ให้หมายความถึงสมาคมที่จดทะเบียนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เว้นแต่
กฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หรือประกาศดังกล่าวจะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น”

ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ.
(คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)

.....

ส่วนที่ ๒

ตารางเปรียบเทียบประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
(เฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่มีการแก้ไข)

กับ

ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมาย
แพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ.

(คณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณาแล้ว)

ตารางเปรียบเทียบประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ.
 ที่สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณาแล้ว

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์	พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ.	เหตุผลในการแก้ไขเพิ่มเติม
	<p>ร่าง พระราชบัญญัติ แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ.</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมาย แพ่งและพาณิชย์</p> <p>.....</p>	

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์	พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ.	เหตุผลในการแก้ไขเพิ่มเติม
<p>มาตรา ๓๘ การก่อตั้งสมาคมเพื่อกระทำการใด ๆ อันมีลักษณะต่อเนืองร่วมกันและมีชื่อเป็นการผลกำไรหรือรายได้แบ่งปันกัน ต้องมีข้อบังคับและจดทะเบียนตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้</p>	<p>พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ.</p> <p>มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ.”</p> <p>มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป</p> <p>มาตรา ๓ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๓๘ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติให้ใช้บทบัญญัติบรรพ ๑ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่ได้ตรารวชำระใหม่ พ.ศ. ๒๕๓๕ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน</p> <p>“มาตรา ๓๘ การก่อตั้งสมาคมเพื่อกระทำการใด ๆ อันมีลักษณะต่อเนืองร่วมกันย่อมกระทำได้ แต่การกระทำนั้นต้องมีชื่อเป็นการผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน</p> <p>การก่อตั้งสมาคมโดยให้มีฐานะเป็นนิติบุคคล ต้องมีข้อบังคับและจดทะเบียน และปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้”</p> <p>มาตรา ๔ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๘๐ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติให้ใช้บทบัญญัติบรรพ ๑ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่ได้ตรารวชำระใหม่ พ.ศ. ๒๕๓๕ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน</p>	<p>โดยที่การรวมกันเป็นสมาคมเป็นเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน การก่อตั้งสมาคมจึงสามารถกระทำได้โดยไม่จำเป็นต้องจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล อย่างไรก็ตาม เพื่อให้บุคคลหรือสมาคมประโยชน์ของประชาชนจึงกำหนดให้สมาคมไม่ว่าจะจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลหรือไม่ก็ตาม ต้องไม่กระทำการที่เป็นการรบกวนสิทธิหรือรายได้มาแบ่งปันกัน</p>

<p>ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์</p> <p>มาตรา ๘๐ สماعคมต้องใช้ชื่อซึ่งมีคำว่า "สมาคม" ประกอบกับชื่อของสมาคม</p>	<p>พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ.</p> <p>"มาตรา ๘๐ สماعคมต้องใช้ชื่อซึ่งมีคำว่า "สมาคม" และคำว่า "จดทะเบียน" ประกอบกับชื่อของสมาคม"</p> <p>มาตรา ๕ ให้บรรดาสมาคมที่ได้จดทะเบียนตามประมวลกฎหมายนี้ และยังมีได้ใช้คำว่าจดทะเบียนประกอบกับชื่อของสมาคม ดำเนินการให้มีการใช้คำว่า "จดทะเบียน" ประกอบกับชื่อของสมาคม ภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ</p> <p>ให้นายทะเบียนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แจ้งให้สมาคมที่ได้จดทะเบียนแล้วทราบถึงหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ</p> <p>มาตรา ๖ บรรดาบทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หรือประกาศใดที่อ้างถึงสมาคม ให้หมายความถึงสมาคมที่ จดทะเบียนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เว้นแต่กฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หรือประกาศดังกล่าวจะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น</p>	<p>เหตุผลในการแก้ไขเพิ่มเติม</p> <p>โดยที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๘๐ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ให้กำหนดชื่อของสมาคมกระทำโดยไม่ได้โดยไม่มีจำเป็นตั้งชื่อ จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลแล้ว จึงต้องกำหนดให้สมาคมที่จดทะเบียนใช้คำว่า "สมาคม" และ "จดทะเบียน" ประกอบกับชื่อของสมาคมทุกประการ เพื่อป้องกันมิให้ประชาชนสับสนหลงผิด</p> <p>เพื่อให้ระยะเวลาแก่สมาคมที่ได้ จดทะเบียนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในการดำเนินการแก้ไขชื่อของสมาคมที่จะต้อง มีคำว่า "จดทะเบียน" ประกอบชื่อของสมาคม ให้ถูกต้องตามบทบัญญัติมาตรา ๘๐ แห่งประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่แก้ไขเพิ่มเติมโดย พระราชบัญญัตินี้ รวมทั้งกำหนดหน้าที่ของ นายทะเบียนในการแจ้งให้สมาคมที่จะต้อง ดำเนินการในเรื่องดังกล่าวทราบ</p> <p>โดยที่ปัจจุบันมีการใช้คำว่า "สมาคม" ในกฎหมายอื่น ๆ ด้วย ดังนั้น เพื่อให้เกิดปัญหา ในการตีความคำว่า "สมาคม" ว่าเป็นสมาคม ที่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลหรือไม่ จึงบัญญัติให้ การอ้างถึงสมาคมในกฎหมายอื่น ๆ นั้น หมายถึง สมาคมที่จดทะเบียนตามประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์</p>
--	--	--

<p>ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์</p>	<p>พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ.</p> <p>มาตรา ๗ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้</p> <p>ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ</p> <p>.....</p> <p>นายกรัฐมนตรี</p>	<p>เหตุผลในการแก้ไขเพิ่มเติม</p>
-----------------------------------	---	----------------------------------

ส่วนที่ ๓

ข้อมูลประกอบการพิจารณา
ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม
ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..)

พ.ศ.

(แก้ไขบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการรวมกันเป็นสมาคมของบุคคล)

(คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)

บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

**ประกอบร่างพระราชบัญญัติยกเลิกพระราชบัญญัติสมาคมการค้า พ.ศ. ๒๕๐๙ พ.ศ.
ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ.
และร่างพระราชบัญญัติกำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด
บริษัทจำกัด สมาคม และมูลนิธิ (ฉบับที่ ..) พ.ศ.**

โดยที่คณะกรรมการพัฒนากฎหมาย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เห็นสมควรปรับปรุงกฎหมายที่จำกัดสิทธิหรือเสรีภาพหรือก่อให้เกิดภาระแก่การประกอบอาชีพหรือธุรกิจของบุคคลโดยไม่จำเป็น และในการดำเนินการดังกล่าว คณะกรรมการพัฒนากฎหมายได้แต่งตั้งคณะอนุกรรมการดำเนินการศึกษาและปรับปรุงกฎหมายที่จำกัดสิทธิหรือเสรีภาพหรือที่ก่อให้เกิดภาระแก่การประกอบอาชีพหรือธุรกิจของบุคคลโดยไม่จำเป็น เพื่อทำหน้าที่ศึกษาและปรับปรุงกฎหมายที่จำกัดสิทธิหรือเสรีภาพหรือที่ก่อให้เกิดภาระแก่การประกอบอาชีพหรือธุรกิจของบุคคลโดยไม่จำเป็น และเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการพัฒนากฎหมาย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ในการศึกษาและปรับปรุงกฎหมายที่จำกัดสิทธิหรือเสรีภาพหรือที่ก่อให้เกิดภาระแก่การประกอบอาชีพหรือธุรกิจของบุคคลโดยไม่จำเป็น คณะอนุกรรมการฯ ได้พิจารณาพระราชบัญญัติสมาคมการค้า พ.ศ. ๒๕๐๙ และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในส่วนของบทบัญญัติว่าด้วยสมาคมแล้วเห็นว่า กฎหมายดังกล่าวมีบทบัญญัติที่จำกัดสิทธิหรือเสรีภาพหรือที่ก่อให้เกิดภาระแก่ประชาชนโดยไม่จำเป็น จึงเห็นควรเสนอให้ยกเลิกพระราชบัญญัติสมาคมการค้า พ.ศ. ๒๕๐๙ และแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ รวมทั้งพระราชบัญญัติกำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด สมาคม และมูลนิธิ พ.ศ. ๒๕๕๙ โดยได้จัดทำร่างพระราชบัญญัติยกเลิกพระราชบัญญัติสมาคมการค้า พ.ศ. ๒๕๐๙ พ.ศ. ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. และร่างพระราชบัญญัติกำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด สมาคม และมูลนิธิ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. เสนอต่อคณะกรรมการพัฒนากฎหมาย ซึ่งคณะกรรมการพัฒนากฎหมายได้เห็นชอบร่างพระราชบัญญัติทั้งสามฉบับดังกล่าว และสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาเห็นสมควรจัดทำบันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาประกอบร่างพระราชบัญญัติยกเลิกพระราชบัญญัติสมาคมการค้า พ.ศ. ๒๕๐๙ พ.ศ. ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. และร่างพระราชบัญญัติกำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด สมาคม และมูลนิธิ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ดังต่อไปนี้

๑. หลักการของร่างพระราชบัญญัติที่สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาเสนอ

ร่างพระราชบัญญัติยกเลิกพระราชบัญญัติสมาคมการค้า พ.ศ. ๒๕๐๙ พ.ศ.
ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ.
และร่างพระราชบัญญัติกำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด

สมาคม และมูลนิธิ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ที่สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาเสนอ มีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

๑.๑ ร่างพระราชบัญญัติยกเลิกพระราชบัญญัติสมาคมการค้า พ.ศ. ๒๕๐๙ พ.ศ.

ร่างพระราชบัญญัตินี้มีสาระสำคัญเป็นการยกเลิกพระราชบัญญัติสมาคมการค้า พ.ศ. ๒๕๐๙ รวมทั้งกำหนดทางเลือกแก่สมาคมการค้าซึ่งจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสมาคมการค้า พ.ศ. ๒๕๐๙ ที่ประสงค์จะเป็นสมาคมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์สามารถแจ้งเป็นหนังสือต่อนายทะเบียนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ทราบภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดได้ เพื่อมิให้สมาคมการค้าที่ได้จดทะเบียนไว้ตามพระราชบัญญัติสมาคมการค้า พ.ศ. ๒๕๐๙ ได้รับผลกระทบจากการยกเลิกกฎหมายดังกล่าว และเมื่อได้แจ้งแล้วให้ถือว่าสมาคมดังกล่าวได้รับการจดทะเบียนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

๑.๒ ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..)

พ.ศ.

ร่างพระราชบัญญัตินี้มีสาระสำคัญเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในเรื่องการรวมกันเป็นสมาคมของบุคคล โดยกำหนดให้การรวมกันเป็นสมาคมกระทำได้โดยไม่จำเป็นต้องจดทะเบียน แต่การก่อตั้งสมาคมโดยให้มีฐานะเป็นนิติบุคคลต้องมีข้อบังคับและจดทะเบียนตามประมวลกฎหมายนี้ โดยสมาคมที่จดทะเบียนแล้วต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ประกอบกับแก้ไขเพิ่มเติมการใช้ชื่อของสมาคมที่ได้จดทะเบียนแล้วให้ชัดเจน เพื่อเป็นการคุ้มครองประโยชน์ของสาธารณชน

๑.๓ ร่างพระราชบัญญัติกำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด สมาคม และมูลนิธิ (ฉบับที่ ..) พ.ศ.

ร่างพระราชบัญญัตินี้มีสาระสำคัญเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับสมาคมให้สอดคล้องกับการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยแก้ไขเพิ่มเติมความผิดสำหรับผู้ที่ใช้คำว่า “สมาคม” และคำว่า “จดทะเบียน” ประกอบกับชื่อสมาคม โดยมีได้เป็นสมาคมที่ได้จดทะเบียนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และกำหนดความผิด รวมทั้งบทกำหนดโทษสำหรับผู้ที่ใช้ชื่อสมาคมในการดำเนินกิจการที่เป็นการหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน

๒. ข้อสังเกตและความเห็นของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้มีหนังสือขอความเห็นเกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติทั้งสามฉบับดังกล่าวไปยังกระทรวงพาณิชย์ กระทรวงมหาดไทย และสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ซึ่งเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และได้รับแจ้งผลการพิจารณาจากหน่วยงานดังกล่าว นอกจากนี้ คณะกรรมการร่วมสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย สมาคมธนาคารไทย ได้มีหนังสือแจ้งข้อสังเกตมายังสำนักงานฯ ด้วย ซึ่งสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

๒.๑ กระทรวงพาณิชย์ เห็นด้วยกับร่างพระราชบัญญัติทั้ง ๓ ฉบับ

๒.๒ กระทรวงมหาดไทย มีความเห็นในประเด็นสำคัญ สรุปได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ในการก่อตั้งสมาคมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จะแตกต่างจากวัตถุประสงค์ในการก่อตั้งสมาคมตามกฎหมายเฉพาะ โดยสมาคมที่ก่อตั้งตามกฎหมายเฉพาะจะมีลักษณะร่วมกันในการส่งเสริมหรือดูแลรักษาผลประโยชน์ของมวลสมาชิก

ของสมาคม เช่น สมาคมสถาปนากิจสงเคราะห์ตามพระราชบัญญัติการสถาปนากิจสงเคราะห์ พ.ศ. ๒๕๔๕ และสมาคมนายจ้างตามพระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๘ ในขณะที่สมาคมที่ก่อตั้งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จะมีวัตถุประสงค์เป็นการทั่วไป และให้ความสำคัญต่อการดำเนินกิจการทางด้านสาธารณประโยชน์ การยกเลิกพระราชบัญญัติสมาคมการค้า พ.ศ. ๒๕๐๙ เพื่อให้สมาคมการค้าไปอยู่ภายใต้บังคับของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์น่าจะขัดกับเจตนารมณ์ของการก่อตั้งสมาคม นอกจากนี้ เมื่อมีการยกเลิกพระราชบัญญัติสมาคมการค้า พ.ศ. ๒๕๐๙ และแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จะทำให้มีสมาคม ๒ ประเภท คือ สมาคมที่จดทะเบียนซึ่งมีฐานะเป็นนิติบุคคลกับสมาคมที่ไม่จดทะเบียนซึ่งไม่มีฐานะเป็นนิติบุคคล ซึ่งจะทำให้ยากต่อการให้การรับรองและความคุ้มครองตามกฎหมาย โดยเฉพาะการควบคุมสมาคมที่ไม่จดทะเบียนซึ่งอาจมีเจตนาไม่สุจริตในการก่อตั้งได้

๒.๓ สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.)

มีความเห็นสรุปได้ว่า การยกเลิกพระราชบัญญัติสมาคมการค้า พ.ศ. ๒๕๐๙ มีผลกระทบต่อ การดำเนินกิจการของสมาคมที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจหลักทรัพย์ และการกำกับดูแลของสำนักงาน ก.ล.ต. เนื่องจากสมาคมที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจหลักทรัพย์มีหน้าที่หลักในการส่งเสริมและพัฒนา การประกอบธุรกิจหลักทรัพย์รวมถึงกำหนดมาตรฐานในการประกอบวิชาชีพเพื่อคุ้มครองประโยชน์ แก่ผู้ลงทุน จึงเห็นว่าจำเป็นต้องใช้บังคับพระราชบัญญัติสมาคมการค้า พ.ศ. ๒๕๐๙ ต่อไป อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี สำนักงาน ก.ล.ต. อยู่ระหว่างการดำเนินการแก้ไขกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ หากจำเป็นต้องยกเลิกพระราชบัญญัติสมาคมการค้า พ.ศ. ๒๕๐๙ ก็ขอให้มีบทเฉพาะกาลเพื่อรองรับ การดำเนินกิจการของสมาคมที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจหลักทรัพย์จนกว่ากฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์ และตลาดหลักทรัพย์ฉบับใหม่จะมีผลใช้บังคับ

๒.๔ คณะกรรมการร่วมสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย สภาอุตสาหกรรม แห่งประเทศไทย สมาคมธนาคารไทย มีข้อสังเกตว่า การยกเลิกพระราชบัญญัติสมาคมการค้า พ.ศ. ๒๕๐๙ จะส่งผลกระทบต่อสมาคมการค้าที่เป็นสมาชิกของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย และสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย เนื่องจากพระราชบัญญัติหอการค้า พ.ศ. ๒๕๐๙ และพระราชบัญญัติสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๓๐ ได้กำหนดให้เฉพาะสมาคม การค้าตามพระราชบัญญัติสมาคมการค้า พ.ศ. ๒๕๐๙ เท่านั้นที่มีสิทธิเข้าเป็นสมาชิกได้

๓. ผลการพิจารณาของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณาแล้วเห็นควรให้เสนอร่างพระราชบัญญัติ ยกเลิกพระราชบัญญัติสมาคมการค้า พ.ศ. ๒๕๐๙ พ.ศ. ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. และร่างพระราชบัญญัติกำหนดความผิดเกี่ยวกับ ห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด สมาคม และมูลนิธิ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. รวม ๓ ฉบับ สำหรับความเห็นของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนั้น คณะกรรมการพัฒนากฎหมาย สำนักงาน คณะกรรมการกฤษฎีกามีความเห็น ดังต่อไปนี้

๓.๑ การตรากฎหมายให้การก่อตั้งสมาคมการค้าต้องมาขออนุญาตนั้น มิได้มีผลเป็น การคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของประชาชน หรือป้องกันมิให้มีการผูกขาดตัดตอนในทางเศรษฐกิจ เนื่องจากการก่อตั้งสมาคมตามกฎหมายเฉพาะหรือการก่อตั้งสมาคมตามมาตรา ๘๒ แห่งประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ย่อมจะต้องมีวัตถุประสงค์ของสมาคมที่ไม่ขัดต่อกฎหมายหรือศีลธรรมอันดี ของประชาชน หรือไม่เป็นภัยอันตรายต่อความสงบสุขของประชาชนหรือความมั่นคงของรัฐอยู่แล้ว

ดังนั้น การกำหนดให้การรวมกันเป็นสมาคมการค้าต้องขออนุญาตและจดทะเบียน จึงเป็นการจำกัดเสรีภาพของบุคคลในการรวมกันเป็นสมาคมอันเป็นเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน

๓.๒ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มิได้มีบทบัญญัติที่กำหนดให้การก่อตั้งสมาคมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จะต้องจำกัดเฉพาะแต่สมาคมที่มีวัตถุประสงค์เป็นการทั่วไปและดำเนินกิจการทางด้านสาธารณประโยชน์เท่านั้น ดังนั้น การก่อตั้งสมาคมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์สามารถก่อตั้งขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์เป็นการทั่วไปหรือเป็นการเฉพาะที่มีลักษณะร่วมกันในการส่งเสริมหรือดูแลรักษาผลประโยชน์ของมวลสมาชิกของสมาคมก็ได้ การแก้ไขปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในส่วนของบทบัญญัติว่าด้วยสมาคมนี้เพื่อรองรับเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคมของบุคคล และยังคงให้อำนาจแก่อนายกรัฐมนตรีในการตรวจสอบการดำเนินงานของสมาคมให้เป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมายด้วย

กรณีสมาคมการค้าตามพระราชบัญญัติสมาคมการค้า พ.ศ. ๒๕๐๙ เป็นกรณีที่ถูกกฎหมายบัญญัติห้ามการรวมกันเป็นสมาคมการค้าอันเป็นเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน แต่กรณีของสมาคมตามกฎหมายเฉพาะ เช่น สมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์ตามพระราชบัญญัติการฌาปนกิจสงเคราะห์ พ.ศ. ๒๕๔๕ หรือสมาคมนายจ้างตามพระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๘ นั้น มิได้มีบทบัญญัติที่ห้ามการจัดตั้งสมาคมดังเช่นพระราชบัญญัติสมาคมการค้า พ.ศ. ๒๕๐๙ หากแต่เป็นการวางหลักเกณฑ์และวิธีปฏิบัติเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของส่วนรวม โดยกำหนดให้การจัดตั้งสมาคมต้องดำเนินการโดยการจดทะเบียน สำหรับสมาคมเกี่ยวกับการกีฬาหรือการส่งเสริมการกีฬาตามพระราชบัญญัติการกีฬาแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๘ นั้น คณะกรรมการพัฒนากฎหมายเห็นควรพิจารณาในรายละเอียดของกฎหมายดังกล่าวว่าเป็นบทบัญญัติที่จำกัดเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคลหรือไม่ ต่อไป

๓.๓ ในส่วนของสมาคมที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับธุรกิจหลักทรัพย์ตามพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๕ นั้น คณะกรรมการพัฒนากฎหมายเห็นว่า บทบัญญัติตามมาตรา ๒๓๑ แห่งพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๕ ที่กำหนดให้สมาคมทุกสมาคมที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับธุรกิจหลักทรัพย์จะต้องได้รับใบอนุญาตและจดทะเบียนกับสำนักงาน ก.ล.ต. นั้น เข้าลักษณะบทบัญญัติที่เป็นการจำกัดเสรีภาพของบุคคลในการรวมกันเป็นสมาคมอันเป็นเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน เนื่องจากในบางกรณีการจัดตั้งสมาคมขึ้นอาจมิได้มีวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวข้องกับการทำธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับหลักทรัพย์โดยตรง เช่น การจัดตั้งสมาคมเพื่อวัตถุประสงค์ในการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธุรกิจหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่กิจกรรมของสมาคมใดเข้าไปจัดการหรือดำเนินการเกี่ยวกับหลักทรัพย์อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ ก.ล.ต. คณะกรรมการ ก.ล.ต. สามารถกำหนดกฎเกณฑ์ให้สมาคมดังกล่าวต้องปฏิบัติตามได้ โดยไม่จำเป็นต้องห้ามการจัดตั้งสมาคมที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับธุรกิจหลักทรัพย์เป็นการทั่วไป อย่างไรก็ตาม คณะกรรมการพัฒนากฎหมายได้กำหนดบทบัญญัติเพื่อรองรับการดำเนินการของสมาคมที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับธุรกิจหลักทรัพย์ให้ดำเนินการได้ต่อไปจนกว่ากฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ฉบับใหม่จะมีผลใช้บังคับ

๓.๔ สำหรับความเห็นของคณะกรรมการร่วมสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย สมาคมธนาคารไทย นั้น คณะกรรมการพัฒนากฎหมายเห็นควรกำหนดบทบัญญัติเพื่อรองรับกรณีที่ถูกกฎหมายอื่นมีการอ้างถึงสมาคมการค้าตามกฎหมายว่าด้วยพระราชบัญญัติสมาคมการค้า พ.ศ. ๒๕๐๙ และสมาคมที่จดทะเบียนตามประมวลกฎหมายแพ่ง

และพาณิชย์ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการประกอบอุตสาหกรรมหรือวิสาหกิจอันมิใช่เป็นการหาผลกำไรหรือรายได้แบ่งปันกัน ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับการยกเลิกกฎหมายสมาคมการค้า

ตั้งนั้น คณะกรรมการพัฒนากฎหมาย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา จึงเห็นสมควรยกเลิกพระราชบัญญัติสมาคมการค้า พ.ศ. ๒๕๐๙ และแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และพระราชบัญญัติกำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด สมาคม และมูลนิธิ พ.ศ. ๒๕๔๙

๔. ประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับ

การยกเลิกกฎหมายว่าด้วยสมาคมการค้า และการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสมาคม รวมทั้งกฎหมายว่าด้วยการกำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด สมาคม และมูลนิธิ จะสอดคล้องกับหลักเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนในการรวมตัวกันเป็นสมาคมได้โดยไม่ต้องขออนุญาตและจดทะเบียน นอกจากนี้ เพื่อเป็นการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ หากสมาคมใดประสงค์จะเป็นนิติบุคคลจะต้องมาจดทะเบียนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และต้องดำเนินการให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

กันยายน ๒๕๕๘

คำชี้แจงความจำเป็นในการตรากฎหมาย

๑. ชื่อร่างพระราชบัญญัติ

ร่างพระราชบัญญัติยกเลิกพระราชบัญญัติสมาคมการค้า พ.ศ. ๒๕๐๙ พ.ศ.
ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ.
และร่างพระราชบัญญัติกำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด
สมาคม และมูลนิธิ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. รวม ๓ ฉบับ

๒. ส่วนราชการหรือหน่วยงานผู้เสนอ

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

๓. ความเป็นมา

คณะกรรมการพัฒนากฎหมาย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เห็นสมควรให้มีการปรับปรุงกฎหมายที่จำกัดสิทธิหรือเสรีภาพหรือที่ก่อให้เกิดภาระแก่การประกอบอาชีพหรือธุรกิจของบุคคลโดยไม่จำเป็น โดยได้แต่งตั้งคณะอนุกรรมการดำเนินการศึกษาและปรับปรุงกฎหมายที่จำกัดสิทธิหรือเสรีภาพหรือที่ก่อให้เกิดภาระแก่การประกอบอาชีพหรือธุรกิจของบุคคลโดยไม่จำเป็นเพื่อทำหน้าที่ศึกษาและปรับปรุงกฎหมายที่จำกัดสิทธิหรือเสรีภาพหรือที่ก่อให้เกิดภาระแก่การประกอบอาชีพหรือธุรกิจของบุคคลโดยไม่จำเป็น และรายงานผลการศึกษาเสนอต่อคณะกรรมการพัฒนากฎหมาย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ในการศึกษาและปรับปรุงกฎหมายตามอำนาจหน้าที่ที่คณะอนุกรรมการฯ ได้รับมอบหมาย คณะอนุกรรมการฯ ได้พิจารณาพระราชบัญญัติสมาคมการค้า พ.ศ. ๒๕๐๙ และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในส่วนของบทบัญญัติว่าด้วยสมาคมแล้วเห็นว่า กฎหมายดังกล่าวมีบทบัญญัติที่จำกัดสิทธิหรือเสรีภาพหรือที่ก่อให้เกิดภาระแก่ประชาชนโดยไม่จำเป็น จึงเห็นควรเสนอให้ยกเลิกพระราชบัญญัติสมาคมการค้า พ.ศ. ๒๕๐๙ และแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ รวมทั้งกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยได้จัดทำร่างพระราชบัญญัติยกเลิกพระราชบัญญัติสมาคมการค้า พ.ศ. ๒๕๐๙ พ.ศ. ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. และร่างพระราชบัญญัติกำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด สมาคม และมูลนิธิ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. เสนอคณะกรรมการพัฒนากฎหมาย เพื่อพิจารณา

ต่อมาคณะกรรมการพัฒนากฎหมายได้มีมติเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติทั้งสามฉบับตามที่คณะอนุกรรมการฯ เสนอ และเห็นควรเสนอร่างพระราชบัญญัติทั้งสามฉบับดังกล่าวต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อให้ความเห็นชอบต่อไป

๔. วัตถุประสงค์และเป้าหมายของภารกิจ

๔.๑ วัตถุประสงค์และเป้าหมายของภารกิจ

(๑) ยกเลิกพระราชบัญญัติสมาคมการค้า พ.ศ. ๒๕๐๙ รวมทั้งกำหนดทางเลือกแก่สมาคมการค้าซึ่งจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสมาคมการค้า พ.ศ. ๒๕๐๙ ที่ประสงค์จะเป็นสมาคมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์สามารถแจ้งเป็นหนังสือต่อนายทะเบียนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ทราบภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดได้ และเมื่อได้แจ้งแล้ว ให้ถือว่าสมาคมดังกล่าวได้รับการจดทะเบียนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

(๒) กำหนดให้การก่อตั้งสมาคมไม่ว่าจะจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลหรือไม่ ต้องไม่กระทำการที่เป็นการหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน โดยให้สมาคมที่จดทะเบียนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ใช้ชื่อที่มีคำว่า “สมาคม” และคำว่า “จดทะเบียน” ประกอบกับชื่อของสมาคมเพื่อเป็นการคุ้มครองประโยชน์ของสาธารณชน

(๓) กำหนดความผิดสำหรับผู้ที่ใช้คำว่า “สมาคม” และคำว่า “จดทะเบียน” ประกอบกับชื่อสมาคม โดยมิได้เป็นสมาคมที่ได้จดทะเบียนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และกำหนดความผิดรวมทั้งบทกำหนดโทษสำหรับผู้ที่ใช้ชื่อสมาคมในการดำเนินกิจการที่เป็นการหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน

๔.๒ ความจำเป็นที่ต้องทำภารกิจ

(๑) ร่างพระราชบัญญัติยกเลิกพระราชบัญญัติสมาคมการค้า พ.ศ. ๒๕๐๙ พ.ศ.

โดยที่การบัญญัติห้ามมิให้ผู้ใดจัดตั้งสมาคม เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากนายทะเบียนตามมาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัติสมาคมการค้า พ.ศ. ๒๕๐๙ เป็นการจำกัดเสรีภาพของบุคคลในการรวมกันเป็นสมาคมอันเป็นเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน ประกอบกับวัตถุประสงค์ในการตราพระราชบัญญัติสมาคมการค้า พ.ศ. ๒๕๐๙ เนื่องจากในช่วงเวลานั้น การแข่งขันทางการค้ายังไม่มีความเข้มแข็งหากปล่อยให้มีการรวมกันเป็นสมาคมการค้าได้โดยไม่มี การควบคุมก็อาจก่อให้เกิดความปั่นป่วนแก่ตลาดการค้าหรือตลาดการเงินทั้งในประเทศ และนอกประเทศ หรือกระทำการใด ๆ อันเป็นการกระทบกระเทือนการครองชีพของประชาชนได้ อย่างไรก็ดี หากรัฐมุ่งประสงค์ที่จะคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของประชาชนหรือป้องกันมิให้มีการผูกขาดตัดตอนในทางเศรษฐกิจแล้ว รัฐสามารถดำเนินการได้โดยการออกกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ในเรื่องดังกล่าวได้โดยตรง ซึ่งในปัจจุบันได้มีการตราพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. ๒๕๔๒ และพระราชบัญญัติว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ พ.ศ. ๒๕๔๒ ใช้บังคับแล้ว

(๒) ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ...) พ.ศ.

โดยที่มาตรา ๘๐ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนดให้ การจัดตั้งสมาคมจะต้องมาจดทะเบียน จึงจะใช้คำว่า “สมาคม” ประกอบชื่อได้ ซึ่งรวมถึงกรณี การรวมกันเป็นสมาคมของบุคคลที่ไม่ประสงค์จะจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลก็ต้องตกอยู่ภายใต้บังคับ บทบัญญัติดังกล่าวด้วยเช่นกัน ซึ่งบทบัญญัติในลักษณะนี้เป็นการจำกัดเสรีภาพในการรวมกันเป็น สมาคมของประชาชน ดังนั้น จึงควรกำหนดให้เฉพาะสมาคมที่ประสงค์จะมีสถานะเป็นนิติบุคคล ต้องจดทะเบียน และเพื่อประโยชน์ในการทำนิติกรรมต่าง ๆ สมควรกำหนดให้สมาคมที่จดทะเบียนไว้ กับรัฐต้องใช้คำว่า “สมาคม” และคำว่า “จดทะเบียน” ประกอบกับชื่อของสมาคมด้วยเพื่อให้ ประชาชนทั่วไปมีความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับสถานะทางกฎหมายของสมาคม

(๓) ร่างพระราชบัญญัติกำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน
ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด สมาคม และมูลนิธิ (ฉบับที่ ..) พ.ศ.

โดยที่พระราชบัญญัติกำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน
ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด สมาคม และมูลนิธิ พ.ศ. ๒๕๔๙ มีบทบัญญัติเกี่ยวกับความผิด
และบทลงโทษเกี่ยวกับสมาคมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เมื่อมีการแก้ไขเพิ่มเติม
ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ตาม (๒) จึงสมควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยการกำหนด
ความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด สมาคม และมูลนิธิ
ให้สอดคล้องกัน

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงจำเป็นต้องจัดทำร่างพระราชบัญญัติยกเลิก
พระราชบัญญัติสมาคมการค้า พ.ศ. ๒๕๐๙ พ.ศ. ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมาย
แพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. และร่างพระราชบัญญัติกำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วน
จดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด สมาคม และมูลนิธิ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. รวม ๓ ฉบับ
เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของภารกิจที่กำหนดไว้ในหัวข้อก่อน

๔.๓ ปัญหาหรือข้อบกพร่องที่ต้องการแก้ไข

เพื่อให้การรวมกลุ่มกันเป็นสมาคมของบุคคลซึ่งเป็นเสรีภาพขั้นพื้นฐาน
ของบุคคลได้รับความคุ้มครอง จึงควรยกเลิกกฎหมายหรือแก้ไขกฎหมายที่จำกัดเสรีภาพดังกล่าว
 อีกทั้งแก้ไขกฎหมายเพื่อกำหนดทางเลือกให้แก่สมาคมที่ประสงค์จะจดทะเบียนและมีฐานะเป็น
นิติบุคคล ซึ่งกรณีดังกล่าวจะเป็นการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมและรักษาความสงบเรียบร้อย
หรือศีลธรรมอันดีของประชาชนด้วย

๔.๔ มาตรการที่จะบรรล่วัตถุประสงค์ของภารกิจ

ยกเลิกพระราชบัญญัติสมาคมการค้า พ.ศ. ๒๕๐๙ และแก้ไขเพิ่มเติมประมวล
กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (บทบัญญัติว่าด้วยสมาคม) รวมทั้งแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติกำหนด
ความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด สมาคม และมูลนิธิ พ.ศ. ๒๕๔๙

๔.๕ ทางเลือกอื่นที่จะสามารถบรรล่วัตถุประสงค์เดียวกัน

ไม่มี

๔.๖ เหตุผลที่แสดงว่ามาตรการที่กำหนดจะสามารถแก้ไขปัญหาหรือข้อบกพร่องนั้นได้
เมื่อมีการดำเนินการดังกล่าวข้างต้นแล้ว ประชาชนจะไม่ถูกจำกัดเสรีภาพ
ในการรวมกันเป็นสมาคม และยังคงให้อำนาจแก่หน่วยงานของรัฐในการตรวจสอบการดำเนินงานของ
สมาคมให้เป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมาย รวมทั้งเป็นการคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนด้วย

๕. ผู้ทำภารกิจ

หน่วยงานผู้รักษาการตามกฎหมาย ได้แก่ กระทรวงพาณิชย์และกระทรวงมหาดไทย

๖. ความจำเป็นในการออกกฎหมาย

๖.๑ เหตุผลในการตรากฎหมาย

เนื่องจากกฎหมายที่ใช้บังคับในปัจจุบันมีบทบัญญัติที่เป็นการจำกัดเสรีภาพของบุคคลในการรวมกันเป็นสมาคม จึงสมควรยกเลิกพระราชบัญญัติสมาคมการค้า พ.ศ. ๒๕๐๙ และแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ รวมทั้งกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

๖.๒ การใช้บังคับของกฎหมาย

ร่างพระราชบัญญัติยกเลิกพระราชบัญญัติสมาคมการค้า พ.ศ. ๒๕๐๙ พ.ศ. ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. และร่างพระราชบัญญัติกำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด สมาคม และมูลนิธิ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ใช้บังคับกับทุกท้องที่ทั่วราชอาณาจักร และมีผลทันที

๖.๓ สภาพบังคับของกฎหมาย

เมื่อยกเลิกพระราชบัญญัติสมาคมการค้า พ.ศ. ๒๕๐๙ แล้ว สมาคมการค้าที่ได้จดทะเบียนไว้ตามพระราชบัญญัติสมาคมการค้า พ.ศ. ๒๕๐๙ จะยังคงเป็นสมาคมอยู่แต่ไม่มีสภาพเป็นนิติบุคคล หากสมาคมการค้าดังกล่าวประสงค์จะเป็นสมาคมที่มีฐานะเป็นนิติบุคคล ให้มีหนังสือแจ้งนายทะเบียนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ทราบภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ โดยที่ในระหว่างระยะเวลาดังกล่าวให้ถือว่าสมาคมนั้นยังมีฐานะเป็นนิติบุคคล

ในส่วนของการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มีผลให้การรวมกันเป็นสมาคมต้องมีใช่เป็นการหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน และกระทำโดยไม่จำเป็นต้องจดทะเบียน แต่หากประสงค์จะก่อตั้งสมาคมโดยให้มีฐานะเป็นนิติบุคคล จะต้องมีข้อบังคับและจดทะเบียน และปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และใช้คำว่า “จดทะเบียน” ประกอบชื่อสมาคม เพื่อให้ทราบว่า เป็นสมาคมนิติบุคคลอันเป็นการคุ้มครองประโยชน์ของสาธารณชน โดยจะมีผลบังคับถึงสมาคมต่าง ๆ ที่ได้จดทะเบียนไว้แล้วตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ด้วย หากฝ่าฝืนก็จะมีโทษตามกฎหมายว่าด้วยการกำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด สมาคม และมูลนิธิ

๗. ความซ้ำซ้อนกับกฎหมายอื่น

๗.๑ มีกฎหมายอื่นในเรื่องเดียวกันหรือทำนองเดียวกันหรือไม่

ไม่มี

๗.๒ เหตุผลที่ไม่สมควรยกเลิก แก้ไขหรือปรับปรุงกฎหมายอื่นที่มีอยู่เดิม

ไม่มี

๘. ภาระต่อบุคคลและความคุ้มค่า

๘.๑ ผู้ซึ่งถูกระทบโดยกฎหมาย

สมาคมการค้าที่ได้จดทะเบียนไว้ตามพระราชบัญญัติสมาคมการค้า พ.ศ. ๒๕๐๙ ได้รับผลกระทบจากการยกเลิกกฎหมายดังกล่าว หากประสงค์จะมีสภาพเป็นนิติบุคคล

จะต้องมีหนังสือแจ้งต่อนายทะเบียนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด นอกจากนี้สมาคมที่จดทะเบียนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จะต้องใช้คำว่า “จดทะเบียน” ประกอบชื่อสมาคมที่จดทะเบียนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

๘.๒ ภาระหน้าที่ที่เกิดขึ้นกับบุคคลที่ถูกกฎหมายบังคับใช้

หากสมาคมการค้าที่ได้จดทะเบียนไว้ตามพระราชบัญญัติสมาคมการค้า พ.ศ. ๒๕๐๙ ประสงค์จะเป็นสมาคมที่จดทะเบียนและมีฐานะเป็นนิติบุคคลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ สมาคมดังกล่าวต้องแจ้งความประสงค์ต่อนายทะเบียนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ และบรรดาสมาคมที่จดทะเบียนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ต้องใช้คำว่า “จดทะเบียน” ประกอบชื่อของสมาคมภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

๘.๓ สิทธิและเสรีภาพที่ถูกจำกัด

ไม่มี

๘.๔ ประโยชน์ที่ประชาชนและสังคมจะได้รับ

เสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนได้รับการคุ้มครอง

๘.๕ ความยุ่งยากที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการปฏิบัติตามกฎหมาย

ไม่มี เนื่องจากการรับจดทะเบียนจัดตั้งสมาคมเป็นการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ปกติของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงมหาดไทยอยู่แล้ว

๘.๖ ความคุ้มค่าของภารกิจเมื่อคำนึงถึงงบประมาณที่ต้องใช้ ภาระหน้าที่ที่เกิดขึ้นกับประชาชนและการที่ประชาชนจะต้องถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพเทียบกับประโยชน์ที่ได้รับ

การดำเนินการตามร่างพระราชบัญญัตินี้ อยู่ในอำนาจหน้าที่ตามปกติของหน่วยงานผู้รักษาการตามกฎหมาย จึงไม่ได้สร้างภาระแก่งบประมาณเพิ่มขึ้น และไม่มี การจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชน ในทางตรงข้ามร่างพระราชบัญญัติทั้งสามฉบับนี้จะทำให้ประชาชนมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคมเพิ่มขึ้น จึงมีความคุ้มค่าที่จะดำเนินการ

๙. ความพร้อมของรัฐ

๙.๑ ความพร้อมของรัฐ

(๑) กำลังคนและอุปกรณ์หลักที่คาดว่าจะต้องใช้

การดำเนินการกิจตามร่างพระราชบัญญัติทั้งสามฉบับนี้ ใช้กำลังคนและอุปกรณ์ของหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องซึ่งมีอยู่แล้ว โดยไม่จำเป็นต้องจัดหาหรือจัดจ้างเพิ่มเติม

(๒) คุณวุฒิและประสบการณ์ของเจ้าหน้าที่ซึ่งจำเป็นต้องมี

การดำเนินการกิจตามร่างพระราชบัญญัติทั้งสามฉบับนี้ ใช้เจ้าหน้าที่ซึ่งมีคุณวุฒิและประสบการณ์ ซึ่งมีอัตรากำลังอยู่แล้วในหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องซึ่งมีอยู่แล้ว

(๓) งบประมาณที่คาดว่าจะต้องใช้

การดำเนินการกิจตามร่างพระราชบัญญัติทั้งสามฉบับนี้ ใช้งบประมาณตามปกติของหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องซึ่งมีอยู่แล้ว โดยไม่จำเป็นต้องตั้งงบประมาณพิเศษหรือจัดหาเงินอุดหนุนพิเศษแต่อย่างใด

๙.๒ วิธีการที่จะให้ผู้อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายมีความเข้าใจ และพร้อมที่จะปฏิบัติตามกฎหมาย

การเผยแพร่และประชาสัมพันธ์กฎหมายผ่านสื่อต่าง ๆ รวมทั้งเว็บไซต์ของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง

๑๐. ข้อเสนอแนะในการดำเนินการกับหน่วยงานอื่นที่ปฏิบัติภารกิจซ้ำซ้อนหรือใกล้เคียงกัน

ไม่มี เนื่องจากไม่มีหน่วยงานอื่นที่ปฏิบัติภารกิจซ้ำซ้อนหรือใกล้เคียงกัน

๑๑. วิธีการทำงานและการตรวจสอบ

วิธีการทำงานและการตรวจสอบเป็นการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องตามปกติ

๑๒. มาตรการป้องกันมิให้มีการตราอนุบัญญัติที่เป็นการขยายอำนาจเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือเพิ่มภาระแก่บุคคลจนเกินสมควร

ไม่มี เนื่องจากร่างพระราชบัญญัติทั้งสามฉบับนี้ไม่มีบทบัญญัติที่กำหนดให้มีการตราอนุบัญญัติเพื่อรองรับการใช้มาตรการตามกฎหมายแต่อย่างใด

๑๓. การรับฟังความคิดเห็น

ได้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากร่างพระราชบัญญัตินี้แล้ว โดยวิธีการดังต่อไปนี้

๑๓.๑ ได้มีหนังสือขอความเห็นเกี่ยวกับร่างกฎหมายทั้งสามฉบับ ไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กระทรวงพาณิชย์และกระทรวงมหาดไทย รวมทั้งได้สอบถามความเห็นไปยังสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) ในประเด็นที่เกี่ยวข้องแล้ว

๑๓.๒ จัดการประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นของผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้แทนกระทรวงพาณิชย์และผู้แทนกระทรวงมหาดไทย ในการประชุมคณะกรรมการพัฒนากฎหมาย เมื่อวันที่ ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๕ ณ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

๑๓.๓ ได้พิจารณาข้อสังเกตของคณะกรรมการร่วมสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย สมาคมธนาคารไทย รวมถึงข้อสังเกตของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ และแก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติยกเลิกพระราชบัญญัติสมาคมการค้า พ.ศ. ๒๕๐๙ พ.ศ. ในประเด็นที่เกี่ยวข้อง

นิติบุคคล : สมาคม*

สมาคมเป็นนิติบุคคลอีกรูปแบบหนึ่งตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่เป็นนิติบุคคลที่กฎหมายกำหนดไว้ชัดเจนว่าจะต้องเป็นการร่วมกันทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งที่มีลักษณะเป็นการต่อเนื่อง โดยที่กิจกรรมและวัตถุประสงค์ของสมาคมจะต้องไม่ขัดต่อกฎหมายหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือไม่เป็นภัยอันตรายต่อความสงบสุขของประชาชนหรือความมั่นคงของรัฐ และที่สำคัญการดำเนินการของสมาคมจะต้องไม่มีวัตถุประสงค์เป็นการหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน ดังจะเห็นได้จากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗๘ และมาตรา ๘๒

มาตรา ๗๘ การก่อตั้งสมาคมเพื่อกระทำการใด ๆ อันมีลักษณะต่อเนื่องร่วมกัน และมีใช่เป็นการหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน ต้องมีข้อบังคับและจดทะเบียนตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้

มาตรา ๘๒ เมื่อนายทะเบียนได้รับคำขอจดทะเบียนพร้อมทั้งข้อบังคับแล้วเห็นว่าคำขอนั้นถูกต้องตามมาตรา ๘๑ และข้อบังคับถูกต้องตามมาตรา ๗๙ และวัตถุประสงค์ของสมาคมไม่ขัดต่อกฎหมาย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือไม่เป็นภัยอันตรายต่อความสงบสุขของประชาชนหรือความมั่นคงของรัฐและรายการซึ่งจัดแจ้งในคำขอ หรือข้อบังคับสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของสมาคม และผู้จะเป็นกรรมการของสมาคมนั้นมีฐานะและความประพฤติเหมาะสมในการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของสมาคมให้นายทะเบียนรับจดทะเบียน และออกใบสำคัญแสดงการจดทะเบียนให้แก่สมาคมนั้น และประกาศการจัดตั้งสมาคมในราชกิจจานุเบกษา

การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสมาคมกับสหกรณ์

สมาคมแตกต่างจากสหกรณ์ตรงที่สหกรณ์นั้น พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๕๒ ให้คำนิยามไว้ในมาตรา ๔ ว่า หมายถึงคณะบุคคลซึ่งร่วมกันดำเนินกิจการเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคม โดยช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และได้จดทะเบียนตามพระราชบัญญัตินี้ และมาตรา ๓๓ กำหนดต่อไปว่าสหกรณ์จะต้องมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมของบรรดาสมาชิกโดยวิธีช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามหลักการสหกรณ์ แต่สามารถทำกิจกรรมในลักษณะหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกันได้ จะเห็นได้จากการที่มาตรา ๖๐ อนุญาตให้สหกรณ์สามารถนำกำไรสุทธิประจำปีที่เหลือจากการจัดสรรเป็นทุนสำรองแล้วมาจ่ายเป็นเงินปันผลแก่สมาชิกแต่ละคนตามจำนวนหุ้นที่ชำระแล้ว และที่สมาชิกผู้นั้นถือครองอยู่ได้

สำหรับสโมสรนั้นแม้จะเป็นการที่คณะบุคคลเข้าร่วมกันทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งตามวัตถุประสงค์ของสโมสรก็ตาม แต่กฎหมายก็มีได้บัญญัติให้มีฐานะเป็นนิติบุคคลอย่างกรณีของสมาคมและสหกรณ์ เว้นแต่จะจัดตั้งขึ้นเป็นนิติบุคคลในรูปของห้างหุ้นส่วนจดทะเบียนหรือบริษัทจำกัด และใช้คำว่าสโมสรนำหน้าชื่อเท่านั้น สโมสรส่วนใหญ่มักจะมีวัตถุประสงค์เกี่ยวกับ

* ที่มา : เอกสารทางวิชาการอาจารย์ธวัช เนติโพธิ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

การกีฬา เช่น สโมสรฟุตบอลต่าง ๆ หรือเป็นที่ร่วมกันทำกิจกรรมเชิงสันถาคารของกลุ่มบุคคล ในแวดวงเดียวกัน เช่น สโมสรผู้สื่อข่าว สโมสรทหารบก หรือสโมสรพนักงานของหน่วยงานต่าง ๆ เป็นต้น

หากกลุ่มบุคคลใดประสงค์จะดำเนินกิจกรรมในฐานะของสมาคมแล้วก็ต้องดำเนินการขอจดทะเบียนจัดตั้งขึ้นเป็นสมาคมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มิฉะนั้นจะใช้ชื่อนำหน้าว่าสมาคมไม่ได้ หากฝ่าฝืนจะมีความผิดตามพระราชบัญญัติกำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียนห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด สมาคม และมูลนิธิ พ.ศ. ๒๔๙๙ มาตรา ๔๙ และจะดำเนินกิจการหรือกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดให้บุคคลอื่นหลงเชื่อว่าเป็นสมาคมที่ได้จดทะเบียนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มิได้ หากการกระทำดังกล่าวมีลักษณะที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นหรือประชาชนแล้ว ก็จะมี ความผิดตามมาตรา ๕๐ รวมทั้งผู้ที่เข้าเป็นสมาชิกของคณะบุคคลใดที่ใช้ชื่อว่าสมาคมโดยรู้ว่าเป็นสมาคมที่มีได้จดทะเบียนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ก็จะมี ความผิดตามมาตรา ๕๑ ด้วยเช่นกัน ซึ่งมีโทษทางอาญาถึงขั้นจำคุก กล่าวคือ

มาตรา ๔๙ ผู้ใดใช้คำว่า “สมาคม” ประกอบกับชื่อ ในดวงตรา ป้ายชื่อ จดหมาย ใบแจ้งความ หรือเอกสารอย่างอื่นเกี่ยวกับธุรกิจโดยมิได้เป็นสมาคมที่ได้จดทะเบียนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือตามกฎหมายอื่น เว้นแต่เป็นการใช้ในการขอจดทะเบียนเกี่ยวกับการตั้งสมาคมหรือในการแปลอักษรต่างประเทศเป็นอักษรไทยโดยมีอักษรต่างประเทศกำกับไว้ด้วย ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองหมื่นบาทและปรับอีกวันละไม่เกินห้าร้อยบาทจนกว่าจะได้เลิกใช้

มาตรา ๕๐ ผู้ใดดำเนินกิจการของคณะบุคคลใดโดยกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดให้บุคคลอื่นหลงเชื่อว่าเป็นสมาคมที่ได้จดทะเบียนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และการกระทำดังกล่าวน่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นหรือประชาชน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปีหรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๕๑ ผู้ใดเป็นสมาชิกของคณะบุคคลใดที่ใช้ชื่อว่าสมาคมโดยรู้ว่าเป็นสมาคมที่มีได้จดทะเบียนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท

ยิ่งกว่านั้นเมื่อยังมีได้จดทะเบียนเป็นสมาคม ก็ยังไม่มีฐานะเป็นนิติบุคคล จึงไม่มีทั้งสิทธิและหน้าที่ เช่น ไม่อาจถือครองกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน เป็นต้น รวมทั้งไม่อาจกระทำการนิติกรรมหรือกิจกรรมใด ๆ ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้อีกด้วย กระบวนการขอจดทะเบียนจัดตั้งสมาคมจึงเป็นสิ่งที่สำคัญ

การจัดตั้งสมาคม

ในการขอจดทะเบียนสมาคมนั้น กลุ่มบุคคลผู้ร่วมกันจะดำเนินกิจกรรมในรูปแบบของสมาคมจะต้องดำเนินการขอจดทะเบียนให้เป็นไปตามที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังต่อไปนี้คือ

มาตรา ๘๑ การขอจดทะเบียนสมาคมนั้น ให้ผู้จะเป็นสมาชิกของสมาคมจำนวน ไม่น้อยกว่าสามคน ร่วมกันยื่นคำขอเป็นหนังสือต่อนายทะเบียนแห่งท้องที่ที่สำนักงานใหญ่ของสมาคม จะตั้งขึ้น พร้อมกับแนบข้อบังคับของสมาคม รายชื่อ ที่อยู่ และอาชีพของผู้จะเป็นสมาชิกไม่น้อยกว่าสิบคน และรายชื่อ ที่อยู่และอาชีพของผู้จะเป็นกรรมการของสมาคมมากับคำขอด้วย

มาตรา ๘๒ วรรคหนึ่ง เมื่อนายทะเบียนได้รับคำขอจดทะเบียนพร้อมทั้งข้อบังคับแล้ว เห็นว่าคำขอนั้นถูกต้องตามมาตรา ๘๑ และข้อบังคับถูกต้องตามมาตรา ๗๙ และวัตถุประสงค์ของ สมาคมไม่ขัดต่อกฎหมายหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือไม่เป็นอันตรายต่อความสงบสุขของ ประชาชนหรือความมั่นคงของรัฐ และรายการซึ่งจัดแจ้งในคำขอหรือข้อบังคับสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ของสมาคม และผู้จะเป็นกรรมการของสมาคมนั้นมีฐานะและความประพฤติเหมาะสมในการดำเนินการ ตามวัตถุประสงค์ของสมาคม ให้นายทะเบียนรับจดทะเบียนและออกใบสำคัญแสดงการจดทะเบียน ให้แก่สมาคมนั้น และประกาศการจัดตั้งสมาคมในราชกิจจานุเบกษา

จากบทบัญญัติดังกล่าวพิจารณาวิธีการและขั้นตอนในการยื่นคำขอจดทะเบียนสมาคม มีดังต่อไปนี้คือ

๑. คำขอจดทะเบียนสมาคม จะต้องดำเนินการโดยผู้จะเป็นสมาชิกของสมาคม จำนวนไม่น้อยกว่าสามคน ร่วมกันยื่นคำขอเป็นหนังสือต่อนายทะเบียนแห่งท้องที่ที่สำนักงานใหญ่ ของสมาคมจะตั้งขึ้น

ปัจจุบันมีกฎกระทรวงมหาดไทยออกตามความในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๓๗ และกฎกระทรวงมหาดไทย ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๔๗ กำหนดว่าการยื่นคำขอจดทะเบียน สมาคม การยื่นคำขอจดทะเบียนการแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับของสมาคม และการยื่นคำขอจดทะเบียน การแต่งตั้งกรรมการของสมาคมขึ้นใหม่ทั้งชุดหรือการเปลี่ยนแปลงกรรมการของสมาคมตามข้อ ๔ สำหรับในกรุงเทพมหานครให้ยื่น ณ สำนักงานเขต สำหรับในจังหวัดอื่นให้ยื่น ณ ที่ว่าการอำเภอ หรือที่ว่าการกิ่งอำเภอที่สำนักงานใหญ่ของสมาคมจะตั้งขึ้นหรือตั้งอยู่แล้วแต่กรณี เมื่อสำนักงานเขต หรืออำเภอหรือกิ่งอำเภอตรวจคำขอและเอกสารประกอบครบถ้วนแล้ว ก็ให้ส่งคำขอนั้นผ่าน กรุงเทพมหานคร หรือจังหวัดแล้วแต่กรณี เพื่อให้ตรวจสอบอีกครั้งหนึ่งก่อนนำเสนอนายทะเบียน เพื่อพิจารณาจดทะเบียนต่อไป และมีประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่องแต่งตั้งนายทะเบียนสมาคม ลงวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๔๗ ให้อธิบดีกรมการปกครองเป็นนายทะเบียนสมาคมในเขตกรุงเทพมหานคร และให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นนายทะเบียนสมาคมสำหรับจังหวัดอื่น ฉะนั้นหากประสงค์จะจัดตั้ง สมาคมขึ้นในท้องที่ใด ก็จะต้องยื่นคำขอต่อนายทะเบียนท้องที่นั้น ๆ โดยดูภูมิลำเนาของสำนักงานใหญ่ ของสมาคมที่จะตั้งขึ้นเป็นสำคัญ

คำขอจดทะเบียนนี้ มาตรา ๘๑ บัญญัติว่าจะต้องดำเนินการโดยผู้จะเป็นสมาชิก ของสมาคมนั้นจำนวนไม่น้อยกว่าสามคนร่วมกันยื่นคำขอเป็นหนังสือต่อนายทะเบียน

ข้อน่าสังเกตว่าในมาตรา ๘๑ นี้ใช้คำว่า “ผู้จะเป็นสมาชิกของสมาคม” ซึ่งแตกต่าง ไปจากมาตรา ๑๒๗๗ เดิม(ที่ยกเลิกไปแล้ว) ที่บัญญัติว่า “การขอจดทะเบียนสมาคมต้องมีสมาชิก ของสมาคมลงลายมือชื่อไม่น้อยกว่าสามคน” ทั้งนี้เป็นเพราะผู้ร่างมาตรา ๘๑ นี้ต้องการให้มีความ สอดคล้องกับมาตรา ๘๓ ที่บัญญัติว่า “สมาคมที่ได้จดทะเบียนแล้วเป็นนิติบุคคล” ทำให้เห็นได้ว่าในขณะที่ยื่นคำขอจดทะเบียนนั้น ผู้ยื่นคำขอยังเป็นเพียงกลุ่มบุคคลที่มีความประสงค์ ที่จะขอจดทะเบียนจัดตั้งสมาคมเท่านั้น ยังไม่มีฐานะของสมาคมเกิดขึ้น สมาชิกของสมาคม จึงยังมีขึ้นไม่ได้ กฎหมายจึงใช้คำว่า “ผู้จะเป็นสมาชิกของสมาคม” ซึ่งแตกต่างไปจากความเดิม ในมาตรา ๑๒๗๗

ข้อนำสงสัยว่าเมื่อกฎหมายใช้คำว่า “ผู้จะเป็นสมาชิกของสมาคม” เช่นนี้แล้ว เมื่อนายทะเบียนรับจดทะเบียนให้เป็นสมาคมแล้ว ผู้ยื่นคำขอจะไม่สมัครเข้าเป็นสมาชิกของสมาคมได้หรือไม่ และหากไม่สมัครเข้าเป็นสมาชิกของสมาคมแล้ว จะมีผลทำให้การจดทะเบียนสมาคมนั้น ต้องถูกยกเลิกเพิกถอนหรือจะมีความเสียหายอย่างใดกับสมาคมต่อไปหรือไม่

ข้อนี้เห็นว่าในเรื่องการยื่นคำขอจัดตั้งสมาคมนี้ กฎหมายมิได้กำหนดคุณสมบัติของผู้จะเป็นสมาชิกไว้เป็นสำคัญ (แตกต่างกับ “ผู้จะเป็นกรรมการของสมาคม” ซึ่งจะต้องมีคุณสมบัติที่สำคัญ) และมาตรา ๘๒ ก็มีได้กำหนดให้นายทะเบียนจะต้องพิจารณาถึงฐานะและความประพฤติของผู้ยื่นคำขอหรือผู้จะเป็นสมาชิกของสมาคมไว้แต่อย่างใด ผู้ยื่นคำขอคงมีบทบาทและหน้าที่เป็นเพียงผู้ที่จะต้องเข้าชื่อกันโดยมีจำนวนไม่น้อยกว่าสามคน และต้องแนบเอกสารประกอบคำขอให้ครบถ้วนตามที่กฎหมายบัญญัติเท่านั้น ฉะนั้นเมื่อนายทะเบียนรับจดทะเบียนให้เป็นสมาคมแล้ว ผู้ยื่นคำขอจะไม่สมัครเข้าเป็นสมาชิกของสมาคมก็ได้ แต่สมาคมที่ได้รับอนุญาตให้จัดตั้งขึ้นแล้วนั้น จะต้องมีผู้สมัครเข้าเป็นสมาชิกเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าสิบคน จะต่ำกว่านี้ไม่ได้ มิฉะนั้นอาจเป็นเหตุตามมาตรา ๑๐๒ (๕) ที่จะถูกนายทะเบียนสั่งถอนชื่อสมาคมออกจากทะเบียนได้

๒. คำขอจดทะเบียนนั้นจะต้องแนบเอกสารดังต่อไปนี้ต่อนายทะเบียนด้วย คือ

ก. ข้อบังคับของสมาคม ซึ่งจะต้องมีรายการครบถ้วนตามที่มาตรา ๗๙ กำหนดไว้คือ

- (๑) ชื่อสมาคม
- (๒) วัตถุประสงค์ของสมาคม
- (๓) ที่ตั้งสำนักงานใหญ่ และที่ตั้งสำนักงานสาขาทั้งปวง
- (๔) วิธีรับสมาชิก และการขาดจากสมาชิกภาพ
- (๕) อัตราค่าบำรุง
- (๖) ข้อกำหนดเกี่ยวกับคณะกรรมการของสมาคม ได้แก่ จำนวน กรรมการ การตั้งกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่งของกรรมการ การพ้นจากตำแหน่งของกรรมการ และการประชุมของคณะกรรมการ
- (๗) ข้อกำหนดเกี่ยวกับการจัดการสมาคม การบัญชี และทรัพย์สินของสมาคม
- (๘) ข้อกำหนดเกี่ยวกับการประชุมใหญ่

ข. รายชื่อ ที่อยู่ และอาชีพของผู้จะเป็นสมาชิกไม่น้อยกว่าสิบคน

ค. รายชื่อ ที่อยู่ และอาชีพของผู้จะเป็นกรรมการของสมาคม

ดังกล่าวมาแล้วว่ากฎหมายมิได้กำหนดคุณสมบัติของผู้จะเป็นสมาชิกไว้เป็นสำคัญ ฉะนั้นแม้มาตรา ๘๑ จะบัญญัติให้ต้องแนบรายชื่อ ที่อยู่ และอาชีพของผู้จะเป็นสมาชิกไปด้วยก็ตาม แต่ก็มิได้เป็นส่วนสำคัญที่นายทะเบียนจะพิจารณาว่าจะรับจดทะเบียนสมาคมให้หรือไม่ สภาพบังคับที่สำคัญก็มีเพียงว่าต้องมีรายชื่อผู้จะเป็นสมาชิกจำนวนไม่น้อยกว่าสิบคนเท่านั้น และเมื่อได้รับการจดทะเบียนเป็นสมาคมแล้ว ผู้ที่มีรายชื่อจะเป็นสมาชิกนั้นจะไม่สมัครเข้าเป็นสมาชิกของสมาคมก็ได้ แต่สำหรับรายชื่อ ที่อยู่ และอาชีพของผู้จะเป็นกรรมการของสมาคมนั้นมีความสำคัญมาก

เพราะกรรมการของสมาคมเป็นผู้มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินกิจการของสมาคม ดังที่มาตรา ๘๗ บัญญัติให้คณะกรรมการของสมาคมเป็นผู้แทนของสมาคมในกิจการอันเกี่ยวกับบุคคลภายนอก ฉะนั้น มาตรา ๘๒ วรรคสอง จึงบัญญัติให้นายทะเบียนต้องพิจารณาตัวบุคคลผู้จะเป็น กรรมการของสมาคม ตลอดจนอาชีพและฐานะ ตลอดจนความประพฤติของผู้จะเป็นกรรมการของสมาคมด้วย และหากนายทะเบียนเห็นว่าผู้จะเป็นกรรมการของสมาคมมีฐานะหรือความประพฤติไม่เหมาะสมในการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของสมาคมแล้ว นายทะเบียนก็มีอำนาจที่จะสั่งให้ผู้นั้นคำขอเปลี่ยนแปลงตัวบุคคลผู้จะเป็นกรรมการของสมาคมได้ หากไม่แก้ไขภายในกำหนดสามสิบวัน นับแต่วันที่ทราบคำสั่งนายทะเบียนนี้แล้ว มาตรา ๘๒ วรรคสาม ก็ให้อำนาจนายทะเบียนมีคำสั่งไม่รับจดทะเบียนและแจ้งคำสั่งพร้อมด้วยเหตุผลที่ไม่รับจดทะเบียนไปยังผู้นั้นคำขอจดทะเบียนต่อไป

๓. นอกจากเอกสารตามที่มาตรา ๘๑ กำหนดนั้นแล้ว ปัจจุบันผู้นั้นคำขอจะต้องแนบเอกสารอื่นเพิ่มเติมตามที่มิถุนายนกระทรวงมหาดไทยออกตามความในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๓๗ กำหนดให้ต้องแนบเอกสารดังต่อไปนี้เพิ่มเติมด้วยคือ

- (๑) รายงานการประชุมก่อตั้งสมาคม
- (๒) แผนผังที่ตั้งสิ่งของของสมาคมทั้งสำนักงานใหญ่และสำนักงานสาขา (ถ้ามี)
- (๓) หนังสืออนุญาตให้ใช้สถานที่ของสมาคม
- (๔) สำเนาหรือภาพถ่ายบัตรประจำตัวประชาชนหรือบัตรอื่นที่ทางราชการออกให้และถ่ายสำเนาทะเบียนบ้านของผู้จะเป็นสมาชิกและผู้จะเป็นกรรมการของสมาคม
- (๕) เอกสารอื่น ๆ (ถ้ามี)

อำนาจของนายทะเบียนในการพิจารณาและสั่งการ

เมื่อนายทะเบียนได้รับคำขอจดทะเบียนนั้นแล้ว นายทะเบียนย่อมมีอำนาจที่จะพิจารณาและสั่งการรับหรือไม่รับจดทะเบียนให้เป็นสมาคม ตามที่มาตรา ๘๒ วรรคหนึ่ง วรรคสาม บัญญัติไว้ ดังต่อไปนี้คือ

มาตรา ๘๒ เมื่อนายทะเบียนได้รับคำขอจดทะเบียนพร้อมทั้งข้อบังคับแล้วเห็นว่าคำขอนั้นถูกต้องตามมาตรา ๘๑ และข้อบังคับถูกต้องตามมาตรา ๗๙ และวัตถุประสงค์ของสมาคมไม่ขัดต่อกฎหมายหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือไม่เป็นภัยอันตรายต่อความสงบสุขของประชาชน หรือความมั่นคงของรัฐ และรายการซึ่งจัดแจ้งในคำขอหรือข้อบังคับสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของสมาคม และผู้จะเป็นกรรมการของสมาคมนั้นมีฐานะและความประพฤติเหมาะสมในการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของสมาคมให้นายทะเบียนรับจดทะเบียนและออกใบสำคัญแสดงการจดทะเบียนให้แก่สมาคมนั้น และประกาศการจัดตั้งสมาคมในราชกิจจานุเบกษา

ถ้านายทะเบียนเห็นว่าคำขอหรือข้อบังคับไม่ถูกต้องตามมาตรา ๘๑ หรือมาตรา ๗๙ หรือรายการซึ่งจัดแจ้งในคำขอหรือข้อบังคับไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของสมาคม หรือผู้จะเป็นกรรมการของสมาคมมีฐานะหรือความประพฤติไม่เหมาะสมในการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของสมาคม ให้มีคำสั่งให้ผู้นั้นคำขอจดทะเบียนแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงให้ถูกต้อง เมื่อแก้ไข

หรือเปลี่ยนแปลงถูกต้องแล้ว ให้รับจดทะเบียนและออกใบสำคัญแสดงการจดทะเบียนให้แก่สมาคมนั้น
ถ้านายทะเบียนเห็นว่าไม่อาจรับจดทะเบียนได้เนื่องจากวัตถุประสงค์ของสมาคม
ขัดต่อกฎหมายหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรืออาจเป็นภัยอันตรายต่อความสงบสุขของประชาชน
หรือความมั่นคงของรัฐ หรือผู้ยื่นคำขอจดทะเบียนไม่แก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงให้ถูกต้องภายในสามสิบวัน
นับแต่วันที่ทราบคำสั่งของนายทะเบียน ให้นายทะเบียนมีคำสั่งไม่รับจดทะเบียนและแจ้งคำสั่ง
พร้อมด้วยเหตุผลที่ไม่รับจดทะเบียนไปยังผู้ยื่นคำขอจดทะเบียนโดยมิชักช้า

นอกจากที่นายทะเบียนจะต้องตรวจดูว่าคำขอนั้นได้ดำเนินการครบถ้วนถูกต้อง
ตามมาตรา ๘๑ และข้อบังคับของสมาคมมีรายการถูกต้องตามมาตรา ๗๙ แล้ว กฎหมายยังให้อำนาจแก่นาย
ทะเบียนในอันที่จะพิจารณาและใช้ดุลพินิจไว้อย่างกว้างขวาง คือ

๑. อำนาจที่จะพิจารณาว่าวัตถุประสงค์ของสมาคมไม่ขัดต่อกฎหมายหรือศีลธรรมอันดี
ของประชาชน และไม่เป็นภัยอันตรายต่อความสงบสุขของประชาชนหรือความมั่นคงของรัฐหรือไม่

๒. อำนาจที่จะพิจารณาว่ารายการซึ่งจดทะเบียนในคำขอหรือข้อบังคับสอดคล้องกับ
วัตถุประสงค์ของสมาคมหรือไม่

๓. อำนาจที่จะพิจารณาว่าผู้จะเป็นกรรมการของสมาคมนั้นมีฐานะและความประพฤติ
เหมาะสมในการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของสมาคมหรือไม่

ข้อน่าสังเกตว่าเกี่ยวกับผู้จะเป็นกรรมการของสมาคมนั้น แม้มาตรา ๘๑ จะบัญญัติ
แต่เพียงว่าในคำขอจะต้องแนบรายชื่อ ที่อยู่และอาชีพของผู้จะเป็นกรรมการของสมาคมมากับคำขอ
ด้วยก็ตาม แต่นายทะเบียนก็ยังมีอำนาจที่จะสืบเสาะแสวงหาความจริงเกี่ยวกับความประพฤติ
ของผู้จะเป็นกรรมการของสมาคมได้ด้วย ฉะนั้นผู้ยื่นคำขอจึงควรแนบประวัติและความประพฤติ
ของผู้จะเป็นกรรมการของสมาคมเพิ่มเติมไปด้วยเพื่อให้สะดวกและง่ายต่อการพิจารณาของ
นายทะเบียน

กรณีถ้านายทะเบียนพิจารณาแล้วเห็นว่าคำขอนั้นถูกต้องตามมาตรา ๘๑ และข้อบังคับ
ถูกต้องตามมาตรา ๗๙ และวัตถุประสงค์ของสมาคมไม่ขัดต่อกฎหมายหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน
หรือไม่เป็นภัยอันตรายต่อความสงบสุขของประชาชนหรือความมั่นคงของรัฐ และรายการซึ่งจดทะเบียน
ในคำขอหรือข้อบังคับสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของสมาคม และผู้จะเป็นกรรมการของสมาคมนั้น
มีฐานะและความประพฤติเหมาะสมในการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของสมาคม ให้นายทะเบียน
รับจดทะเบียนและออกใบสำคัญแสดงการจดทะเบียนให้แก่สมาคมนั้น และประกาศการจัดตั้งสมาคม
ในราชกิจจานุเบกษาต่อไป และเมื่อได้จดทะเบียนแล้วสมาคมนั้นก็จะมีสภาพเป็นนิติบุคคลนับวันที่
ได้จดทะเบียน (มาตรา ๘๓) โดยไม่ต้องรอให้มีประกาศในราชกิจจานุเบกษาก่อนแต่อย่างใด

มาตรา ๘๓ สมาคมที่ได้จดทะเบียนแล้วเป็นนิติบุคคล

กรณีถ้านายทะเบียนเห็นว่าคำขอไม่ถูกต้องตามมาตรา ๘๑ หรือข้อบังคับไม่ถูกต้อง
ตามมาตรา ๗๙ ก็ตี หรือรายการซึ่งจดทะเบียนในคำขอหรือข้อบังคับไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของสมาคม
หรือผู้จะเป็นกรรมการของสมาคมมีฐานะหรือความประพฤติไม่เหมาะสมในการดำเนินการ
ตามวัตถุประสงค์ของสมาคม กรณีดังกล่าวนี้ นายทะเบียนจะต้องมีคำสั่งให้ผู้ยื่นคำขอจดทะเบียนแก้ไข
หรือเปลี่ยนแปลงให้ถูกต้องภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ทราบคำสั่งของนายทะเบียนเสียก่อน จะมีคำสั่ง
ไม่รับจดทะเบียนทันทีมิได้ ต่อเมื่อผู้ยื่นคำขอไม่แก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงให้ถูกต้องภายในกำหนด

สามสิบวันดังกล่าวแล้ว นายทะเบียนจึงจะมีคำสั่งไม่รับจดทะเบียนได้ และจะต้องแจ้งคำสั่งไม่รับจดทะเบียนนั้นพร้อมด้วยเหตุผลไปยังผู้ยื่นคำขอจดทะเบียนโดยมิชักช้าต่อไป

สำหรับกรณีที่นายทะเบียนเห็นว่าไม่อาจรับจดทะเบียนได้เนื่องจากวัตถุประสงค์ของสมาคมขัดต่อกฎหมายหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรืออาจเป็นภัยอันตรายต่อความสงบสุขของประชาชนหรือความมั่นคงของรัฐแล้ว ดังนั้นนายทะเบียนสามารถที่จะมีคำสั่งไม่รับจดทะเบียนได้ทันที เพราะเป็นกรณีบกพร่องในวัตถุประสงค์ซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญ โดยไม่จำเป็นต้องมีคำสั่งให้ผู้ยื่นคำขอจดทะเบียนแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงเสียก่อน

วัตถุประสงค์ของสมาคม

สมาคมนั้นเป็นการร่วมกันทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งที่มีลักษณะเป็นการต่อเนื่อง ไม่มีวัตถุประสงค์เป็นการหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน (มาตรา ๗๘) และยิ่งกว่านั้นวัตถุประสงค์ของสมาคมจะต้องไม่ขัดต่อกฎหมายหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือไม่เป็นภัยอันตรายต่อความสงบสุขของประชาชนหรือความมั่นคงของรัฐ มิฉะนั้นแล้วนายทะเบียนจะไม่อนุญาตให้จดทะเบียนจัดตั้งขึ้นเป็นสมาคม และแม้จะได้รับอนุญาตจดทะเบียนขึ้นเป็นสมาคมแล้ว หากปรากฏในภายหลังการจดทะเบียนว่าวัตถุประสงค์ของสมาคมขัดต่อกฎหมายหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรืออาจเป็นภัยอันตรายต่อความสงบสุขของประชาชนหรือความมั่นคงของรัฐ และนายทะเบียนได้สั่งให้แก้ไขแล้วแต่สมาคมไม่ปฏิบัติตามภายในระยะเวลาที่นายทะเบียนกำหนด นายทะเบียนมีอำนาจสั่งถอนชื่อสมาคมออกจากทะเบียนได้

จึงอาจแยกพิจารณาสาระสำคัญของวัตถุประสงค์ของสมาคมออกได้ ดังนี้

๑. จะต้องเป็นการร่วมกันทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งที่มีลักษณะเป็นการต่อเนื่องร่วมกัน
๒. จะต้องไม่มีวัตถุประสงค์เป็นการหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน
๓. จะต้องไม่ขัดต่อกฎหมายหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือไม่เป็นภัยอันตรายต่อความสงบสุขของประชาชนหรือความมั่นคงของรัฐ

๑. เป็นการร่วมกันทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งที่มีลักษณะเป็นการต่อเนื่องร่วมกัน การที่มาตรา ๗๘ บัญญัติว่าวัตถุประสงค์ของสมาคมจะต้องมีลักษณะต่อเนื่องร่วมกัน

เป็นการบัญญัติเพิ่มเติมจากถ้อยคำเดิมที่ใช้อยู่ในมาตรา มาตรา ๑๒๗๔ (ซึ่งยกเลิกไปแล้ว) ว่า “สัญญาตั้งสมาคมนั้น คือสัญญาซึ่งบุคคลหลายคนตกลงเข้ากันเพื่อทำการอันใดอันหนึ่งร่วมกัน อันมิใช่เป็นการหาผลกำไรแบ่งปันกัน” โดยที่มาตรา ๑๒๗๔ มิได้บัญญัติว่ากิจกรรมของสมาคมจะต้องมีลักษณะเป็นการต่อเนื่องไว้แต่อย่างใด ฉะนั้นการที่มาตรา ๗๘ บัญญัติเพิ่มเติมคำว่า “เพื่อกระทำการใด ๆ อันมีลักษณะต่อเนื่องร่วมกัน” จึงทำให้มีผู้เข้าใจว่าสมาคมนั้น จะจัดตั้งขึ้นเพื่อทำกิจกรรมเพียงอย่างเดียวหนึ่งเป็นการเฉพาะและเมื่อสิ้นสุดกิจกรรมที่ต้องการลงแล้ว ก็จะไม่เลิกการดำเนินกิจกรรมเช่นนี้จะทำไม่ได้ ซึ่งความเข้าใจดังกล่าวนี้ไม่ถูกต้องเพราะเมื่อพิจารณาต่อไปในมาตรา ๑๐๑ แล้วจะเห็นว่าสมาคมนั้นสามารถจัดตั้งขึ้นเพื่อทำกิจกรรมในช่วงระยะเวลาเพียงช่วงใดช่วงหนึ่ง หรือเพียงเพื่อทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นการเฉพาะและเมื่อสิ้นสุดระยะเวลาหรือกิจกรรมที่ต้องการลงแล้ว ก็จะไม่เลิกการดำเนินกิจกรรมได้เสมอ

ฉะนั้น คำว่า “มีลักษณะเป็นการต่อเนื่อง” นี้ จึงมิได้หมายความว่าวัตถุประสงค์ของสมาคมจะต้องมีลักษณะเป็นการถาวรตลอดไปไม่มีที่สิ้นสุดแต่อย่างใด หากแต่มีความหมายเพียงว่าสมาคมจะต้องมีวัตถุประสงค์ที่จะดำเนินกิจกรรมที่มีลักษณะเป็นการต่อเนื่องไปพอสมควรเท่านั้น จะจัดตั้งสมาคมเพื่อทำกิจกรรมเฉพาะกิจ เฉพาะช่วงเวลาจำกัดอย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจง เช่น จะจัดตั้งสมาคมขึ้นเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยน้ำท่วมเฉพาะช่วงเวลาน้ำท่วมในปี พ.ศ. ๒๕๕๓ ไม่ได้เท่านั้น ส่วนคำว่า “ร่วมกัน” นั้น เป็นถ้อยคำที่ใช้อยู่ใน มาตรา ๗๘ ปัจจุบัน และในมาตรา ๑๒๗๔ เดิม หมายความว่าในการดำเนินกิจกรรมของสมาคมนั้นจะทำด้วยตัวคนเดียวมิได้ จะต้องเป็นการร่วมกันทำกิจกรรมของกลุ่มบุคคลเท่านั้น และจำนวนของผู้เข้าร่วมทำกิจกรรมนี้จะต้องมีไม่น้อยกว่าสิบคน มิฉะนั้นอาจเป็นเหตุตามมาตรา ๑๐๒ ให้นายทะเบียนสั่งถอนชื่อสมาคมออกจากทะเบียนได้ ถ้าสมาคมนั้นมีสมาชิกเหลือน้อยกว่าสิบคนมาเป็นเวลาติดต่อกันกว่าสองปี

๒. ต้องไม่มีวัตถุประสงค์เป็นการหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน

มาตรา ๗๘ การก่อตั้งสมาคมเพื่อกระทำการใด ๆ อันมีลักษณะต่อเนื่องร่วมกันและมีใช้เป็นการหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน ต้องมีข้อบังคับและจดทะเบียนตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้

ข้อนี้นับเป็นสาระสำคัญของสมาคม และเป็นข้อที่ทำให้สมาคมมีความแตกต่างจากสหกรณ์หรือสโมสร อย่างไรก็ดีเมื่อพิจารณาถ้อยคำในมาตรา ๗๘ เปรียบเทียบกับมาตรา ๑๒๗๔ (ปัจจุบันยกเลิกไปแล้ว) ซึ่งบัญญัติว่า “สัญญาตั้งสมาคมนั้น คือสัญญาซึ่งบุคคลหลายคนตกลงเข้ากันเพื่อทำการอันใดอันหนึ่งร่วมกัน อันมิใช่เป็นการหาผลกำไรแบ่งปันกัน” จะเห็นว่าแต่เดิมนั้นกฎหมายห้ามมิได้หาผลกำไรมาแบ่งปันกันเท่านั้น มิได้บัญญัติห้ามไปถึงการหารายได้ด้วย แต่เนื่องจากคำว่า “กำไร” ในทางบัญชีแล้ว หมายความว่าถึงรายได้ที่หักค่าใช้จ่ายออกแล้วเท่านั้น จึงทำให้มีปัญหาว่าหากสมาคมดำเนินกิจกรรมหารายได้ แล้วนำรายได้ที่ยังมิได้หักค่าใช้จ่ายมาแบ่งปันกันจะทำได้หรือไม่ ฉะนั้นการที่มาตรา ๗๘ บัญญัติเพิ่มเติมคำว่า “หารายได้มาแบ่งปันกัน” จึงเป็นการบัญญัติที่รอบคอบและรัดกุมเพื่อมิให้มีปัญหาในการตีความหรือหลีกเลี่ยงข้อห้ามตามกฎหมายนั่นเอง

อย่างไรก็ดีสมาคมสามารถมีวัตถุประสงค์ที่จะหารายได้ หรือหากำไรได้ หากว่านำรายได้ หรือผลกำไรนั้นไปใช้ในการดำเนินกิจการหรือขยายกิจกรรมของสมาคม โดยที่มิได้นำผลกำไรหรือรายได้นั้นมาแบ่งปันกันในหมู่สมาชิกของสมาคม

อย่างไรก็ตามเนื่องจากกฎหมายห้ามมิให้สมาคมนำผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน จึงทำให้มีผู้เข้าใจว่าสมาคมจะต้องมีสภาพเป็น “บริการสาธารณะ” ไปด้วย ซึ่งแท้จริงแล้วคำว่า “บริการสาธารณะ” นั้น หมายความว่าถึงสิ่งที่เป็นความต้องการของส่วนรวม หรือมีผลประโยชน์สาธารณะที่จะต้องดำเนินการและรัฐได้ตัดสินใจดำเนินการ เช่น ในเรื่องการศึกษา หรือสาธารณสุข ระบายน้ำประปา ไฟฟ้า หรือการสาธารณสุข เป็นต้น ทั้งนี้ไม่ว่าจะกระทำโดยรัฐเข้าจัดการเองโดยตรง หรือโดยตั้งองค์การมหาชนอิสระขึ้นดำเนินการ หรือจัดทำบริการสาธารณะโดยให้สัมปทานแก่เอกชน ให้มีหน้าที่จัดทำบริการสาธารณะนั้นแทนรัฐหรือฝ่ายปกครอง ซึ่งเป็นเรื่องของกฎหมายมหาชนทั้งสิ้น จึงไม่อาจกล่าวได้ว่าสมาคมมีสภาพเป็นบริการสาธารณะเพราะเพียงเหตุว่ามีวัตถุประสงค์ที่มิได้เป็นการหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกันเท่านั้น

๓. ต้องไม่ขัดต่อกฎหมายหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือไม่เป็นภัยอันตรายต่อความสงบสุขของประชาชนหรือความมั่นคงของรัฐ

ดังที่กล่าวมาแล้วว่า วัตถุประสงค์ของสมาคมจะต้องไม่ขัดต่อกฎหมายหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือไม่เป็นภัยอันตรายต่อความสงบสุขของประชาชนหรือความมั่นคงของรัฐ มิฉะนั้นแล้ว นายทะเบียนจะไม่อนุญาตให้จดทะเบียนจัดตั้งขึ้นเป็นสมาคม และแม้จะได้รับอนุญาตจดทะเบียนขึ้นเป็นสมาคมแล้ว หากปรากฏในภายหลังการจดทะเบียนว่า วัตถุประสงค์ของสมาคมขัดต่อกฎหมายหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรืออาจเป็นภัยอันตรายต่อความสงบสุขของประชาชนหรือความมั่นคงของรัฐ และนายทะเบียนได้สั่งให้แก้ไขแล้วแต่สมาคมไม่ปฏิบัติตามภายในระยะเวลาที่นายทะเบียนกำหนด นายทะเบียนมีอำนาจสั่งถอนชื่อสมาคมออกจากทะเบียนได้ (มาตรา ๑๐๒)

ดังนั้นอย่างไรจึงจะเป็นการขัดต่อกฎหมายหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเป็นภัยอันตรายต่อความสงบสุขของประชาชนหรือความมั่นคงของรัฐ เป็นเรื่องที่กว้างขวางมาก ไม่สามารถให้คำนิยามหรือกำหนดขอบเขตไว้โดยเฉพาะเจาะจงได้ กฎหมายจึงให้อำนาจนายทะเบียนในอันที่จะใช้ดุลพินิจว่าวัตถุประสงค์อย่างใดจะเป็นการขัดต่อกฎหมายหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเป็นภัยอันตรายต่อความสงบสุขของประชาชนหรือความมั่นคงของรัฐไว้ ทั้งขณะที่อยู่ในขั้นตอนยื่นคำขอจดทะเบียนหรือแม้ภายหลังการจดทะเบียนแล้วก็ตาม

การดำเนินการของสมาคมนอกจากต้องดำเนินการไปตามวัตถุประสงค์ที่ได้จดทะเบียนนี้แล้ว แม้ในขณะที่จดทะเบียนจะปรากฏว่าวัตถุประสงค์ของสมาคมมิได้เป็นการขัดต่อกฎหมายหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเป็นภัยอันตรายต่อความสงบสุขของประชาชนหรือความมั่นคงของรัฐก็ตาม แต่ถ้าการดำเนินการของสมาคมในภายหลัง ปรากฏแก่นายทะเบียนว่าเป็นการดำเนินการในลักษณะที่เป็นการขัดต่อกฎหมายหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรืออาจเป็นภัยอันตรายต่อความสงบสุขของประชาชนหรือความมั่นคงของรัฐแล้ว นายทะเบียนก็มีอำนาจที่จะสั่งถอนชื่อสมาคมนี้ออกจากทะเบียนตามมาตรา ๑๐๒ (๒)

ข้อบังคับของสมาคม

ในการจัดตั้งและการดำเนินงานของสมาคมนั้น ข้อบังคับของสมาคมมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ดังจะเห็นได้จากมาตรา ๘๑ กำหนดให้แนบข้อบังคับไปพร้อมกับการยื่นคำขอจดทะเบียนสมาคมด้วย มาตรา ๘๒ กำหนดให้นายทะเบียนต้องตรวจสอบข้อบังคับด้วยว่าถูกต้องตามมาตรา ๗๙ หรือไม่ก่อนที่จะรับจดทะเบียนเป็นสมาคม ถ้าไม่ถูกต้องนายทะเบียนก็ต้องสั่งให้ผู้ยื่นคำขอจดทะเบียนสมาคมแก้ไขเสียให้ถูกต้องก่อน มาตรา ๘๖ กำหนดให้คณะกรรมการของสมาคมต้องดำเนินการของสมาคมให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ และให้ถูกต้องตามข้อบังคับ ภายใต้การควบคุมดูแลของที่ประชุมใหญ่ มาตรา ๑๐๐ บัญญัติว่าถ้าการประชุมใหญ่มิได้เรียกประชุม หรือไม่ครบองค์ประชุม หรือการลงมติในที่ประชุมมิได้เป็นไปตามข้อบังคับของสมาคมแล้ว สมาชิกอาจร้องขอให้ศาลสั่งเพิกถอนมติในการประชุมใหญ่ครั้งนั้นได้ ฯลฯ

๑. รายการที่ต้องมีในข้อบังคับ

มาตรา ๗๙ บัญญัติว่า ข้อบังคับของสมาคมอย่างน้อยต้องมีรายการดังต่อไปนี้

- (๑) ชื่อสมาคม
- (๒) วัตถุประสงค์ของสมาคม
- (๓) ที่ตั้งสำนักงานใหญ่ และที่ตั้งสำนักงานสาขาทั้งปวง
- (๔) วิธีรับสมาชิก และการขาดจากสมาชิกภาพ
- (๕) อัตราค่าบำรุง
- (๖) ข้อกำหนดเกี่ยวกับคณะกรรมการของสมาคม ได้แก่ จำนวนกรรมการ การตั้งกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่งของกรรมการ การพ้นจากตำแหน่งของกรรมการ และการประชุมของคณะกรรมการ
- (๗) ข้อกำหนดเกี่ยวกับการจัดการสมาคม การบัญชี และทรัพย์สินของสมาคม
- (๘) ข้อกำหนดเกี่ยวกับการประชุมใหญ่

มาตรา ๗๙ บัญญัติว่า ข้อบังคับอย่างน้อยจะต้องมีรายการที่กำหนดไว้ ๘ รายการ หมายความว่าถ้าข้อบังคับนั้นขาดรายการอย่างหนึ่งอย่างใดไปก็จะเป็นข้อบังคับที่ไม่สมบูรณ์ และเป็นเหตุให้นายทะเบียนไม่รับจดทะเบียนสมาคมให้ แต่ข้อบังคับจะมีรายการเพิ่มเติม นอกเหนือไปจากรายการภาคบังคับที่มาตรา ๗๙ บัญญัติไว้หรือไม่อย่างไรก็ได้

จะได้อธิบายความหมายของรายการที่ต้องมีตามมาตรา ๘๙ ในแต่ละข้อ ดังต่อไปนี้

(๑) ในเรื่องชื่อสมาคม มาตรา ๘๐ บัญญัติว่า สมาคมต้องใช้ชื่อซึ่งมีคำว่า “สมาคม” ประกอบกับชื่อของสมาคม โดยจะใช้คำว่าสมาคมนำหน้าชื่อ หรือตามหลังชื่อสมาคมก็ได้ทั้งสิ้น หากใช้ชื่อสมาคมโดยไม่มีคำว่าสมาคมประกอบแล้ว ก็จะเป็นการฝ่าฝืนมาตรา ๘๐ นี้ นายทะเบียนจะต้องมีคำสั่งให้ผู้ยื่นคำขอจดทะเบียนสมาคมแก้ไขให้ถูกต้องก่อนจึงจะรับจดทะเบียนสมาคมให้ได้ และเมื่อได้จดทะเบียนเป็นสมาคมแล้วก็ต้องใช้ชื่อซึ่งมีคำว่าสมาคมประกอบด้วยเสมอ หากไม่ใช้คำว่าสมาคมประกอบแล้ว สมาคมนั้นก็จะมีคามผิดตามพระราชบัญญัติกำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด สมาคม และมูลนิธิ พ.ศ. ๒๕๔๙ มาตรา ๕๒ ที่บัญญัติว่า สมาคมใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๘๐ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองหมื่นบาทและปรับอีกวันละไม่เกินห้าร้อยบาทจนกว่าจะได้ปฏิบัติให้ถูกต้อง

ยิ่งกว่านั้นพระราชบัญญัติกำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด สมาคม และมูลนิธิ พ.ศ. ๒๕๔๙ ยังบัญญัติถึงกรณีที่มีผู้ใช้คำว่า “สมาคม” ประกอบกับชื่อไม่ว่าจะกระทำในทีใด ให้มีความผิดทางอาญาด้วย

(๒) วัตถุประสงค์ของสมาคม

ในข้อบังคับของสมาคมนั้น จะต้องมียุทธประสงค์ของสมาคมอยู่ด้วยเสมอ และคณะกรรมการของสมาคมก็มีหน้าที่ตามมาตรา ๘๖ ในอันที่จะต้องดำเนินกิจการของสมาคมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของสมาคมทั้งสิ้น การกระทำใดของคณะกรรมการที่ไม่อยู่ภายในวัตถุประสงค์ของสมาคม ย่อมไม่มีผลผูกพันกับสมาคมตามมาตรา ๖๖

ยิ่งกว่านั้น ถ้าคณะกรรมการหรือกรรมการผู้ใดดำเนินกิจการผิดวัตถุประสงค์ของสมาคม และการดำเนินกิจการนั้นเป็นภัยอันตรายต่อความสงบสุขของประชาชน หรือความมั่นคงของรัฐก็ยังมีความผิดตามพระราชบัญญัติกำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด สมาคม และมูลนิธิ พ.ศ. ๒๕๔๙ มาตรา ๕๖ อีกด้วย

(๓) ที่ตั้งสำนักงานใหญ่ และที่ตั้งสำนักงานสาขาทั้งปวง

ในข้อบังคับจะต้องบอกด้วยว่าสมาคมจะมีตั้งสำนักงานใหญ่อยู่ที่ใดจะมีสาขาด้วยหรือไม่ ถ้ามีจะมีที่ตั้งสำนักงานสาขาจะอยู่ที่ใด ทั้งนี้เพราะเกี่ยวข้องกับเรื่องภูมิสำเนาของนิติบุคคลกับอำนาจของนายทะเบียนสมาคม เนื่องจากมีกฎกระทรวงมหาดไทยออกตามความในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๓๗ และกฎกระทรวงมหาดไทย ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๔๗ กำหนดให้อธิบดีกรมการปกครองเป็นนายทะเบียนสมาคมในเขตกรุงเทพมหานคร และให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นนายทะเบียนสมาคมสำหรับจังหวัดอื่น จึงต้องรู้ว่าที่ตั้งของสำนักงานใหญ่ของสมาคมนั้นอยู่ในท้องที่เสมอ

(๔) วิธีรับสมาชิก และการขาดจากสมาชิกภาพ

เนื่องจากสมาคมประกอบขึ้นด้วยบุคคลผู้เป็นสมาชิก ฉะนั้นในข้อบังคับจะต้องบอกถึงวิธีรับสมาชิก และการขาดจากการเป็นสมาชิกไว้ด้วยเสมอ ซึ่งข้อบังคับอาจกำหนดถึงคุณสมบัติของผู้จะเป็นสมาชิก เช่น อายุ อาชีพ ภูมิสำเนา ฯลฯ ไว้ด้วยก็ได้ รวมถึงเหตุต่าง ๆ ที่จะทำให้การเป็นสมาชิกภาพสิ้นสุดลง

อนึ่ง แม้กฎหมายจะมีได้บัญญัติถึงจำนวนสมาชิกไว้ก็ตาม ข้อบังคับก็อาจกำหนดจำนวนสมาชิกของสมาคมไว้ไม่ว่าจะเป็นจำนวนขั้นต่ำหรือขั้นสูง เช่น กำหนดว่าอย่างน้อยจะต้องมีสมาชิกไม่น้อยกว่า ๕๐ คน หรือจะต้องมีสมาชิกไม่เกิน ๑๐๐ คน ดังนี้ก็ได้ แต่จะกำหนดให้มีจำนวนสมาชิกน้อยกว่า ๑๐ คนไม่ได้ เพราะเป็นการขัดกับจำนวนขั้นต่ำของสมาชิกตามที่มาตรา ๑๐๒ (๕) บัญญัติไว้

(๕) อัตราค่าบำรุง

ดังกล่าวแล้วว่า ทุนของสมาคมก็มีที่มาสำคัญจากค่าบำรุงของสมาชิก และสมาชิกมีหน้าที่ตามมาตรา ๙๐ ที่จะต้องชำระค่าบำรุงเต็มจำนวนในวันที่สมัครเข้าเป็นสมาชิกหรือในวันเริ่มต้นของระยะเวลาชำระค่าบำรุงแล้วแต่กรณี และมาตรา ๙๒ กำหนดให้สมาชิกแต่ละคนมีความรับผิดชอบในหนี้ของสมาคมไม่เกินจำนวนค่าบำรุงที่สมาชิคนั้นค้างชำระอยู่ ฉะนั้นข้อบังคับของสมาคมจึงต้องกำหนดถึงอัตราค่าบำรุงของสมาชิกไว้ด้วยว่า สมาชิกจะต้องเสียค่าบำรุงสมาคมอย่างไร ชำระแรกเข้าเพียงครั้งเดียว หรือจะชำระเป็นรายปี หรือภายในกำหนดเวลาอย่างไร และค่าบำรุงที่ต้องชำระมีจำนวนเท่าใด รายการที่ (๕) เรื่องอัตราค่าบำรุงนี้จึงต้องกล่าวไว้ในข้อบังคับของสมาคมเสมอ

(๖) ข้อกำหนดเกี่ยวกับคณะกรรมการของสมาคม ได้แก่ จำนวนกรรมการ การตั้งกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่งของกรรมการ การพ้นจากตำแหน่งของกรรมการ และการประชุมของคณะกรรมการ

เนื่องจากมาตรา ๘๗ กำหนดให้คณะกรรมการของสมาคมเป็นผู้แทนนิติบุคคลของสมาคมในกิจการอันเกี่ยวกับบุคคลภายนอก รวมทั้งมาตรา ๘๖ กำหนดว่าคณะกรรมการเป็นผู้ดำเนินกิจการของสมาคมตามกฎหมายและข้อบังคับ ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องมีข้อกำหนดในเรื่องจำนวนกรรมการ การตั้งกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่งของกรรมการ การพ้นจากตำแหน่งของกรรมการ

และการประชุมของคณะกรรมการไว้โดยชัดเจน

ข้อนำสังเกตว่า (๖) นี้มิได้กำหนดว่าข้อบังคับจะต้องระบุถึงคุณสมบัติของกรรมการไว้ด้วย อย่างไรก็ตามก็เกี่ยวกับคุณสมบัติของกรรมการนั้น เมื่อพิจารณาจากมาตรา ๘๒ วรรคหนึ่ง และวรรคสองแล้ว จะเห็นว่ากรรมการของสมาคมนั้นจะต้องมีฐานะและความประพฤติเหมาะสมในการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของสมาคมด้วย ไม่เช่นนั้นแล้วนายทะเบียนมีอำนาจที่จะสั่งให้ผู้ยื่นคำขอจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงตัวผู้ที่จะเป็นกรรมการนั้นได้ ถ้าไม่ยอมเปลี่ยนแปลงแก้ไขแล้ว นายทะเบียนก็มีอำนาจที่จะไม่ยอมรับจดทะเบียนเป็นสมาคมให้ หรือแม้จะได้จดทะเบียนเป็นสมาคมแล้วก็ตาม หากมีการเปลี่ยนแปลงกรรมการซึ่งจะต้องนำความไปจดทะเบียนต่อนายทะเบียนท้องที่มาตรา ๘๕ วรรคสอง ให้อำนาจนายทะเบียนที่จะพิจารณาว่า กรรมการของสมาคมที่แต่งตั้งขึ้นใหม่นี้ผู้ใดมีฐานะหรือความประพฤติไม่เหมาะสมในการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของสมาคมหรือไม่ และหากไม่เหมาะสมนายทะเบียนก็จะมีอำนาจที่จะไม่รับจดทะเบียนกรรมการที่ตั้งใหม่นั้นได้

ที่สำคัญคือกฎหมายมิได้บัญญัติไว้ว่าการแต่งตั้งกรรมการให้เป็นอำนาจของที่ประชุมใหญ่เหมือนอย่างกรณีของการแต่งตั้งกรรมการในบริษัทจำกัด ฉะนั้นการแต่งตั้งกรรมการของสมาคมจะแต่งตั้งโดยวิธีการอย่างไร หรือโดยผู้ใดก็ขึ้นอยู่กับข้อบังคับของสมาคมทั้งสิ้น (มาตรา ๘๕ วรรคหนึ่ง) มาตรา ๗๙ (๖) จึงกำหนดให้ในข้อบังคับจะต้องมีเรื่องการจัดตั้งกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่งของกรรมการ และการพ้นจากตำแหน่งของกรรมการไว้ด้วยเสมอ

(๗) ข้อกำหนดเกี่ยวกับการจัดการสมาคม การบัญชี และทรัพย์สินของสมาคม

การจัดการสมาคมนั้น แม้จะมีมาตรา ๘๖ กำหนดให้คณะกรรมการเป็นผู้ดำเนินการของสมาคมก็ตาม แต่การดำเนินการนั้นต้องเป็นไปตามข้อบังคับด้วย ฉะนั้นการที่จะต้องมีการกำหนดเกี่ยวกับการจัดการสมาคมไว้อีกนั้น จึงเป็นเรื่องที่กำหนดในรายละเอียดว่าในการดำเนินกิจการของสมาคมนั้น คณะกรรมการต้องดำเนินการตามขั้นตอนและกระบวนการอย่างไรบ้าง มีอำนาจดำเนินการขอบเขตอย่างไร ทั้งในส่วนที่เป็นกิจการภายในของสมาคม เช่น การจัดซื้อทรัพย์สิน หรือการจ้างลูกจ้าง พนักงาน และส่วนที่เป็นความผูกพันต่อบุคคลภายนอก เช่น การทำสัญญา หรือนิติกรรมต่าง ๆ เป็นต้น

ในเรื่องการบัญชี และทรัพย์สินของสมาคมนั้น กฎหมายมิได้บัญญัติไว้ชัดเจนอย่างกรณีของบริษัทจำกัดว่าจะต้องมีการจัดทำบัญชีงบดุลขึ้นอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง โดยต้องมีผู้สอบบัญชีคนหนึ่งหรือหลายคนตรวจสอบแล้วนำเสนอเพื่อขออนุมัติต่อที่ประชุมใหญ่ ฉะนั้นในข้อบังคับของสมาคมจึงเพียงแต่จะต้องมีข้อกำหนดเรื่องการบัญชีและทรัพย์สินของสมาคมไว้อย่างชัดเจนเท่านั้น แต่จะมีรายละเอียดอย่างไรนั้นก็สุดแล้วแต่จะกำหนดไว้ในข้อบังคับสมาคม หากเขียนไว้รวบรัดหรือคลุมเครือไม่โปร่งใส เช่น ไม่มีการสอบบัญชี หรือให้อำนาจกรรมการที่จะจำหน่าย จ่าย โอน หรือก่อภาระผูกพันกับทรัพย์สินของสมาคมโดยไม่มีจำกัด ฯลฯ ดังนี้ก็จะมิผลทำให้ไม่มีบุคคลใดสมัครเข้าเป็นสมาชิกของสมาคม ซึ่งเป็นสภาพบังคับทางอ้อมเท่านั้น

(๘) ข้อกำหนดเกี่ยวกับการประชุมใหญ่

มาตรา ๙๓ กำหนดให้คณะกรรมการของสมาคมต้องจัดให้มีการประชุมใหญ่สามัญอย่างน้อยปีละครั้ง และมาตรา ๙๔ ยังให้มีการประชุมใหญ่วิสามัญได้อีก ไม่ว่าจะเรียกประชุมโดยคณะกรรมการหรือสมาชิกก็ตาม

น่าสังเกตว่ากฎหมายในเรื่องสมาคมนี้ มิได้บัญญัติถึงกิจการที่ต้องกระทำ ในที่ประชุมใหญ่และเป็นอำนาจของที่ประชุมใหญ่ อย่างกรณีของบริษัทจำกัด ซึ่งเขียนไว้ชัดเจน เช่น มาตรา ๑๑๘๗ ต้องให้คณะกรรมการเสนอบุคคลที่มีผู้สอบบัญชีแล้วรับรองแล้วต่อที่ประชุมใหญ่ เพื่ออนุมัติ มาตรา ๑๑๕๑ อันผู้เป็นกรรมการนั้น เฉพาะแต่ที่ประชุมใหญ่เท่านั้นที่อาจตั้งหรือถอดถอน มาตรา ๑๒๐๑ ห้ามมิให้ประกาศอนุญาตเงินปันผล นอกจากโดยมติของที่ประชุมใหญ่ มาตรา ๑๒๐๘ ว่าผู้สอบบัญชีนั้นให้ที่ประชุมสามัญเลือกตั้งทุกปี มาตรา ๑๒๑๐ ผู้สอบบัญชีควรจะได้สินจ้างเท่าใด ให้ที่ประชุมใหญ่กำหนด ฯลฯ

ฉะนั้นในข้อบังคับสมาคมจึงต้องกำหนดไว้เสมอว่าการประชุมใหญ่จะต้องมีขึ้น ภายในกำหนดเวลาใด และ ณ สถานที่ใด ส่วนกิจกรรมที่จะดำเนินการในที่ประชุมใหญ่จะมี ประการใดบ้างนั้น กฎหมายมิได้กำหนดไว้ แต่เห็นว่ากิจกรรมหรือข้อที่ต้องเสนอต่อที่ประชุมใหญ่ เพื่อให้ความเห็นชอบนั้นควรจะต้องมีเพียงพอเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการกำกับดูแลคณะกรรมการ ในการดำเนินกิจการของสมาคมตามมาตรา ๘๖ ได้ด้วย

ข้อบังคับของสมาคมอาจกำหนดถึงจำนวนสมาชิกที่อาจเข้าชื่อกันเรียกให้มีการประชุมใหญ่วิสามัญ หรือจะกำหนดองค์ประชุมของที่ประชุมใหญ่ว่าจะเป็นการเป็นจำนวนเท่าใด หรือจะกำหนดกรณีที่เป็นมติของที่ประชุมไว้เป็นพิเศษโดยเฉพาะก็ได้ หากมิได้กล่าวไว้โดยเฉพาะ ในข้อบังคับนี้แล้วก็จะบังคับตามที่มีกฎหมายบัญญัติไว้ต่อไป

นอกจากรายการที่มาตรา ๗๙ กำหนดไว้ทั้ง ๘ รายการนี้แล้ว สมาคมอาจกำหนด เพิ่มเติมลงไว้ในข้อบังคับเกี่ยวกับเหตุเลิกสมาคมก็ได้ หรือข้อบังคับจะระบุว่าเมื่อเลิกสมาคมและเสร็จสิ้น การชำระบัญชีแล้ว ทรัพย์สินที่เหลือของสมาคมจะมอบให้แก่สมาคม หรือมูลนิธิใดโดยระบุชื่อผู้รับ ไว้ในข้อบังคับก็ได้ หรือจะกำหนดข้อบังคับในเรื่องอื่นใดที่มีได้มีกฎหมายอนุญาตไว้ก็ได้ เพียงแต่รายการ หรือข้อความที่กำหนดไว้ในข้อบังคับนั้นจะต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของสมาคม และต้องไม่ขัด ต่อกฎหมายหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือไม่เป็นภัยอันตรายต่อความสงบสุขของประชาชน หรือความมั่นคงของรัฐ

การแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับ

เนื่องจากมาตรา ๘๑ กำหนดให้ต้องแนบข้อบังคับไปพร้อมกับการยื่นคำขอจดทะเบียน สมาคมด้วย จึงทำให้ต้องมีข้อบังคับขึ้นก่อนที่จะมีการจดทะเบียนจัดตั้งขึ้นเป็นสมาคม ฉะนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าข้อบังคับของสมาคมถูกกำหนดขึ้นมาโดยคณะผู้ยื่นคำขอจดทะเบียน สมาคมเท่านั้น มิได้มาจากมติหรือความเห็นชอบของที่ประชุมใหญ่สมาคมแต่อย่างใด แต่เมื่อจะมีการแก้ไขข้อบังคับของสมาคมเมื่อใดแล้ว มาตรา ๘๔ กำหนดให้ต้องได้รับอนุมัติจากที่ประชุมใหญ่ก่อน

จะเห็นว่าเมื่อที่ประชุมใหญ่ลงมติให้แก้ไขข้อบังคับแล้ว มาตรา ๘๔ บัญญัติให้สมาคม ต้องนำข้อบังคับที่ได้แก้ไขเพิ่มเติมไปจดทะเบียนต่อนายทะเบียนแห่งท้องที่ที่สำนักงานใหญ่ของสมาคม ตั้งอยู่ภายในสิบสี่วันนับแต่วันที่ได้ลงมติ ถ้าฝ่าฝืนก็จะมีผลตามพระราชบัญญัติกำหนดความผิด เกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด สมาคม และมูลนิธิ พ.ศ. ๒๔๙๙ มาตรา ๕๓

มาตรา ๕๓ สมาคมใดมิได้จดทะเบียนข้อบังคับที่ได้แก้ไขเพิ่มเติมต่อนายทะเบียนภายในระยะเวลาที่กำหนดตามมาตรา ๘๔ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท

เหตุที่กฎหมายต้องกำหนดให้เป็นโทษทางอาญาไว้นั้น เพราะข้อบังคับที่แก้ไขใหม่นั้น แม้ที่ประชุมใหญ่จะอนุมัติแล้วก็ตาม แต่ก็ยังไม่มีผลบังคับใช้จนกว่านายทะเบียนจะรับจดทะเบียนให้ กฎหมายจึงต้องเร่งรัดให้มีการจดทะเบียนข้อบังคับที่ได้แก้ไขเพิ่มเติมนั้นโดยเร็ว อย่างไรก็ตามแม้จะยื่นคำขอจดทะเบียนข้อบังคับที่แก้ไขเพิ่มเติมแล้วก็ตาม นายทะเบียนมีอำนาจที่จะใช้ดุลพินิจยอมรับจดทะเบียนข้อบังคับที่แก้ไขใหม่นั้นได้หรือไม่โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา ๘๒ โดยอนุโลม ฉะนั้นก่อนที่ข้อบังคับที่แก้ไขจะมีผลบังคับใช้ก็ยังคงต้องบังคับไปตามข้อบังคับเดิมของสมาคมทำนองเดียวกับหลักการที่ใช้ในมาตรา ๘๕ วรรคสาม เรื่องการเปลี่ยนแปลงกรรมการของสมาคมที่บัญญัติว่า ในระหว่างที่ยังไม่มีการจดทะเบียนกรรมการของสมาคมชุดใหม่ถ้าข้อบังคับของสมาคมมิได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ให้กรรมการของสมาคมชุดเดิมปฏิบัติหน้าที่กรรมการของสมาคมต่อไปจนกว่าจะได้มีการจดทะเบียนกรรมการของสมาคมชุดใหม่

ภาคผนวก

:

- ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (เฉพาะส่วนที่มีการแก้ไข)
- ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. (แก้ไขบทบัญญัติการรวมกันเป็นสมาคมของบุคคล) (คณะรัฐมนตรีเป็นผู้เสนอ)
- บันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. (แก้ไขบทบัญญัติการรวมกันเป็นสมาคมของบุคคล) (คณะรัฐมนตรีเป็นผู้เสนอ)

พระราชกฤษฎีกา

ให้ใช้บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
บรรพ ๑ และ ๒ ที่ได้ตรวจชำระใหม่^๑

มีพระบรมราชโองการ ในพระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราวุธ พระ
มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ให้ประกาศจงทราบทั่วกันว่า

จำเดิมแต่ได้ออกประกาศประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๑ และ ๒ แต่
วันที่ ๑๑ พฤศจิกายน พระพุทธศักราช ๒๔๖๖ เป็นต้นมา ได้มีความเห็นแนะนำมากมาย เพื่อยัง
ประมวลกฎหมายนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

และเมื่อได้พิจารณาโดยถ่องแท้แล้ว เห็นเป็นการสมควรให้ตรวจชำระบทบัญญัติใน
บรรพ ๑ และ ๒ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่กล่าวมาข้างต้นนั้นใหม่

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สั่งว่า บทบัญญัติเดิมในบรรพ ๑ และ ๒ แห่งประมวล
กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ได้ประกาศไว้แต่ ณ วันที่ ๑๑ พฤศจิกายน พระพุทธศักราช ๒๔๖๖ นั้น
ให้ยกเลิกเสียสิ้น และใช้บทบัญญัติที่ได้ตรวจชำระใหม่ต่อท้ายพระราชกฤษฎีกานี้แทนสืบไป

ประกาศมา ณ วันที่ ๑๑ พฤศจิกายน พระพุทธศักราช ๒๔๖๘ เป็นปีที่ ๑๖ ใน
รัชกาลปัตยุบันนี้

มาตรา ๗๐ นิติบุคคลต้องมีผู้แทนคนหนึ่งหรือหลายคน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมาย
ข้อบังคับ หรือตราสารจัดตั้งจะกำหนดไว้

ความประสงค์ของนิติบุคคลย่อมแสดงออกโดยผู้แทนของนิติบุคคล

มาตรา ๗๑ ในกรณีที่นิติบุคคลมีผู้แทนหลายคน การดำเนินกิจการของนิติบุคคลให้
เป็นไปตามเสียงข้างมากของผู้แทนของนิติบุคคลนั้น เว้นแต่จะได้มีข้อกำหนดไว้เป็นประการอื่นใน
กฎหมาย ข้อบังคับ หรือตราสารจัดตั้ง

มาตรา ๗๒ การเปลี่ยนตัวผู้แทนของนิติบุคคล หรือการจำกัดหรือแก้ไข
เปลี่ยนแปลงอำนาจของผู้แทนของนิติบุคคล ให้มีผลต่อเมื่อได้ปฏิบัติตามกฎหมาย ข้อบังคับหรือตรา
สารจัดตั้งแล้ว แต่จะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้บุคคลภายนอกผู้กระทำการโดยสุจริตมิได้

มาตรา ๗๓ ถ้ามีตำแหน่งว่างลงในจำนวนผู้แทนของนิติบุคคล และมีเหตุอันควรเชื่อ
ว่าการปล่อยตำแหน่งว่างไว้น่าจะเกิดความเสียหายขึ้นได้ เมื่อผู้มีส่วนได้เสียหรือพนักงานอัยการร้อง
ขอศาลจะแต่งตั้งผู้แทนชั่วคราวขึ้นก็ได้

มาตรา ๗๔ ถ้าประโยชน์ได้เสียของนิติบุคคลขัดกับประโยชน์ได้เสียของผู้แทนของ
นิติบุคคลในการอันใด ผู้แทนของนิติบุคคลนั้นจะเป็นผู้แทนในการอันนั้นไม่ได้

มาตรา ๗๕ ถ้ากรณีตามมาตรา ๗๔ เป็นเหตุให้ไม่มีผู้แทนของนิติบุคคลเหลืออยู่
หรือผู้แทนของนิติบุคคลที่เหลืออยู่มีจำนวนไม่พอจะเป็นองค์ประชุม หรือไม่พอจะกระทำการอันนั้นได้
หากกฎหมาย ข้อบังคับ หรือตราสารจัดตั้งของนิติบุคคลนั้น มิได้มีข้อกำหนดในเรื่องนี้ไว้เป็นอย่างอื่น
ให้นำความในมาตรา ๗๓ มาใช้บังคับเพื่อตั้งผู้แทนเฉพาะการโดยอนุโลม

มาตรา ๗๖ ถ้าการกระทำตามหน้าที่ของผู้แทนของนิติบุคคลหรือผู้มีอำนาจทำการ
แทนนิติบุคคล เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น นิติบุคคลนั้นต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหม
ทดแทนเพื่อความเสียหายนั้น แต่ไม่สูญเสียสิทธิที่จะไล่เบี้ยเอาแก่ผู้ก่อความเสียหาย

ถ้าความเสียหายแก่บุคคลอื่นเกิดจากการกระทำที่ไม่อยู่ในขอบวัตถุประสงค์หรือ
อำนาจหน้าที่ของนิติบุคคล บรรดาบุคคลดังกล่าวตามวรรคหนึ่งที่ได้เห็นชอบให้กระทำการนั้นหรือได้
เป็นผู้กระทำการดังกล่าว ต้องร่วมกันรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายนั้น

มาตรา ๗๗ ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยตัวแทนแห่งประมวลกฎหมายนี้ มาใช้บังคับแก่
ความเกี่ยวพันระหว่างนิติบุคคลกับผู้แทนของนิติบุคคล และระหว่างนิติบุคคล หรือผู้แทนของนิติ
บุคคลกับบุคคลภายนอก โดยอนุโลม

มาตรา ๗๘ การก่อตั้งสมาคมเพื่อกระทำการใด ๆ อันมีลักษณะต่อเนื่องร่วมกันและมีใช่เป็นการหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน ต้องมีข้อบังคับและจดทะเบียนตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้

มาตรา ๗๙ ข้อบังคับของสมาคมอย่างน้อยต้องมีรายการ ดังต่อไปนี้

- (๑) ชื่อสมาคม
- (๒) วัตถุประสงค์ของสมาคม
- (๓) ที่ตั้งสำนักงานใหญ่ และที่ตั้งสำนักงานสาขาทั้งปวง
- (๔) วิธีรับสมาชิก และการขาดจากสมาชิกภาพ
- (๕) อัตราค่าบำรุง
- (๖) ข้อกำหนดเกี่ยวกับคณะกรรมการของสมาคม ได้แก่ จำนวนกรรมการ การตั้งกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่งของกรรมการ การพ้นจากตำแหน่งของกรรมการ และการประชุมของคณะกรรมการ
- (๗) ข้อกำหนดเกี่ยวกับการจัดการสมาคม การบัญชี และทรัพย์สินของสมาคม
- (๘) ข้อกำหนดเกี่ยวกับการประชุมใหญ่

มาตรา ๘๐ สมาคมต้องใช้ชื่อซึ่งมีคำว่า “สมาคม” ประกอบกับชื่อของสมาคม

มาตรา ๘๑ การขอจดทะเบียนสมาคมนั้น ให้ผู้จะเป็นสมาชิกของสมาคมจำนวนไม่น้อยกว่าสามคน ร่วมกันยื่นคำขอเป็นหนังสือต่อนายทะเบียนแห่งท้องที่ที่สำนักงานใหญ่ของสมาคมจะตั้งขึ้น พร้อมกับแนบข้อบังคับของสมาคม รายชื่อ ที่อยู่ และอาชีพของผู้จะเป็นสมาชิกไม่น้อยกว่าสิบคน และรายชื่อ ที่อยู่และอาชีพของผู้จะเป็นกรรมการของสมาคมมากับคำขอด้วย

มาตรา ๘๒ เมื่อนายทะเบียนได้รับคำขอจดทะเบียนพร้อมทั้งข้อบังคับแล้วเห็นว่าคำขอนั้นถูกต้องตามมาตรา ๘๑ และข้อบังคับถูกต้องตามมาตรา ๗๙ และวัตถุประสงค์ของสมาคมไม่ขัดต่อกฎหมายหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือไม่เป็นภัยอันตรายต่อความสงบสุขของประชาชน หรือความมั่นคงของรัฐ และรายการซึ่งจัดแจ้งในคำขอหรือข้อบังคับสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของสมาคม และผู้จะเป็นกรรมการของสมาคมนั้นมีฐานะและความประพฤติเหมาะสมในการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของสมาคม ให้นายทะเบียนรับจดทะเบียนและออกใบสำคัญแสดงการจดทะเบียนให้แก่สมาคมนั้น และประกาศการจัดตั้งสมาคมในราชกิจจานุเบกษา

ถ้านายทะเบียนเห็นว่าคำขอหรือข้อบังคับไม่ถูกต้องตามมาตรา ๘๑ หรือมาตรา ๗๙ หรือรายการซึ่งจัดแจ้งในคำขอหรือข้อบังคับไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของสมาคม หรือผู้จะเป็นกรรมการของสมาคมมีฐานะหรือความประพฤติไม่เหมาะสมในการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของสมาคม ให้มีคำสั่งให้ผู้ยื่นคำขอจดทะเบียนแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงให้ถูกต้อง เมื่อแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงถูกต้องแล้ว ให้รับจดทะเบียนและออกใบสำคัญแสดงการจดทะเบียนให้แก่สมาคมนั้น

ถ้านายทะเบียนเห็นว่าไม่อาจรับจดทะเบียนได้เนื่องจากวัตถุประสงค์ของสมาคมขัดต่อกฎหมายหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรืออาจเป็นภัยอันตรายต่อความสงบสุขของประชาชน

หรือความมั่นคงของรัฐ หรือผู้ยื่นคำขอจดทะเบียนไม่แก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงให้ถูกต้องภายในสามสิบ วันนับแต่วันที่ทราบคำสั่งของนายทะเบียน ให้นายทะเบียนมีคำสั่งไม่รับจดทะเบียนและแจ้งคำสั่ง พร้อมด้วยเหตุผลที่ไม่รับจดทะเบียนไปยังผู้ยื่นคำขอจดทะเบียนโดยมิชักช้า

ผู้ยื่นคำขอจดทะเบียนมีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งไม่รับจดทะเบียนนั้นต่อรัฐมนตรีว่าการ กระทรวงมหาดไทย โดยทำเป็นหนังสือยื่นต่อนายทะเบียนภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่ง ไม่รับการจดทะเบียน

ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยวินิจฉัยอุทธรณ์ และแจ้งคำวินิจฉัยให้ผู้ อุทธรณ์ทราบภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนได้รับหนังสืออุทธรณ์ คำวินิจฉัยของ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยให้เป็นที่สุด

มาตรา ๘๓ สมาคมที่ได้จดทะเบียนแล้วเป็นนิติบุคคล

มาตรา ๘๔ การแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับของสมาคมจะกระทำได้อีกแต่โดยมติของที่ ประชุมใหญ่ และสมาคมต้องนำข้อบังคับที่ได้แก้ไขเพิ่มเติมไปจดทะเบียนต่อนายทะเบียนแห่งท้องที่ที่ สำนักงานใหญ่ของสมาคมตั้งอยู่ภายในสิบวันนับแต่วันที่ได้ลงมติและให้นำความในมาตรา ๘๒ มาใช้ บังคับโดยอนุโลม เมื่อนายทะเบียนได้จดทะเบียนแล้วให้มีผลใช้บังคับได้

มาตรา ๘๕ การแต่งตั้งกรรมการของสมาคมขึ้นใหม่ทั้งชุดหรือการเปลี่ยนแปลง กรรมการของสมาคม ให้กระทำตามข้อบังคับของสมาคม และสมาคมต้องนำไปจดทะเบียนต่อนาย ทะเบียนแห่งท้องที่ที่สำนักงานใหญ่ของสมาคมตั้งอยู่ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มีการแต่งตั้งหรือ เปลี่ยนแปลงกรรมการของสมาคม

ถ้านายทะเบียนเห็นว่ากรรมการของสมาคมตามวรรคหนึ่งผู้ใด มีฐานะหรือความ ประพฤติไม่เหมาะสมในการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของสมาคม นายทะเบียนจะไม่รับจดทะเบียน กรรมการของสมาคมผู้นั้นก็ได้ ในกรณีที่นายทะเบียนไม่รับจดทะเบียนกรรมการของสมาคม นาย ทะเบียนต้องแจ้งเหตุผลที่ไม่รับจดทะเบียนให้สมาคมทราบภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ยื่นคำขอจด ทะเบียน และให้นำความในมาตรา ๘๒ วรรคสี่และวรรคห้า มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในระหว่างที่ยังไม่มีการจดทะเบียนกรรมการของสมาคมชุดใหม่ ถ้าข้อบังคับของ สมาคมมิได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ให้กรรมการของสมาคมชุดเดิมปฏิบัติหน้าที่กรรมการของสมาคม ต่อไปจนกว่าจะได้มีการจดทะเบียนกรรมการของสมาคมชุดใหม่

มาตรา ๘๖ คณะกรรมการของสมาคมเป็นผู้ดำเนินการของสมาคมตามกฎหมาย และข้อบังคับ ภายใต้การควบคุมดูแลของที่ประชุมใหญ่

มาตรา ๘๗ คณะกรรมการของสมาคมเป็นผู้แทนของสมาคมในกิจการอันเกี่ยวกับ บุคคลภายนอก

มาตรา ๘๘ บรรดากิจการที่คณะกรรมการของสมาคมได้กระทำไป แม้จะปรากฏใน ภายหลังว่ามีข้อบกพร่องเกี่ยวกับการตั้งหรือคุณสมบัติของกรรมการของสมาคม กิจการนั้นย่อมมีผล

สมบูรณ์

มาตรา ๘๘ สมาชิกของสมาคมมีสิทธิที่จะตรวจตรากิจการและทรัพย์สินของสมาคมในระหว่างเวลาทำการของสมาคมได้

มาตรา ๘๙ สมาชิกของสมาคมต้องชำระค่าบำรุงเต็มจำนวนในวันที่สมัครเข้าเป็นสมาชิกหรือในวันเริ่มต้นของระยะเวลาชำระค่าบำรุง แล้วแต่กรณี เว้นแต่ข้อบังคับของสมาคมจะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น

มาตรา ๙๐ สมาชิกของสมาคมจะลาออกจากสมาคมเมื่อใดก็ได้ เว้นแต่ข้อบังคับของสมาคมจะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น

มาตรา ๙๑ สมาชิกแต่ละคนมีความรับผิดชอบในหนี้ของสมาคมไม่เกินจำนวนค่าบำรุงที่สมาชิกนั้นค้างชำระอยู่

มาตรา ๙๒ คณะกรรมการของสมาคมต้องจัดให้มีการประชุมใหญ่สามัญอย่างน้อยปีละครั้ง

มาตรา ๙๓ คณะกรรมการของสมาคมจะเรียกประชุมใหญ่วิสามัญเมื่อใดก็ได้แต่จะเห็นสมควร

สมาชิกจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดหรือสมาชิกจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยคนหรือสมาชิกจำนวนไม่น้อยกว่าที่กำหนดไว้ในข้อบังคับจะทำหนังสือร้องขอต่อคณะกรรมการของสมาคมให้ประชุมใหญ่วิสามัญก็ได้ ในหนังสือร้องขอนั้นต้องระบุว่าประสงค์ให้เรียกประชุมเพื่อการใด

เมื่อคณะกรรมการของสมาคมได้รับหนังสือร้องขอให้เรียกประชุมใหญ่วิสามัญตามวรรคสอง ให้คณะกรรมการของสมาคมเรียกประชุมใหญ่วิสามัญโดยจัดให้มีการประชุมขึ้นภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับคำร้องขอ

ถ้าคณะกรรมการของสมาคมไม่เรียกประชุมภายในระยะเวลาตามวรรคสาม สมาชิกที่เป็นผู้ร้องขอให้เรียกประชุมหรือสมาชิกอื่นรวมกันมีจำนวนไม่น้อยกว่าจำนวนสมาชิกที่กำหนดตามวรรคสองจะเรียกประชุมเองก็ได้

มาตรา ๙๔ ในการเรียกประชุมใหญ่ คณะกรรมการของสมาคมต้องส่งหนังสือนัดประชุมไปยังสมาชิกทุกคนซึ่งมีชื่อในทะเบียนของสมาคมก่อนวันนัดประชุมไม่น้อยกว่าเจ็ดวันหรือลงพิมพ์โฆษณาอย่างน้อยสองคราวในหนังสือพิมพ์ที่แพร่หลายในท้องที่ฉบับหนึ่งก่อนวันนัดประชุมไม่น้อยกว่าเจ็ดวันก็ได้

การเรียกประชุมใหญ่ต้องระบุสถานที่ วัน เวลา และระเบียบวาระการประชุมและจัดส่งรายละเอียดและเอกสารที่เกี่ยวข้องตามควรไปพร้อมกันด้วย สำหรับการเรียกประชุมใหญ่โดยการพิมพ์โฆษณา รายละเอียดและเอกสารดังกล่าวต้องจัดไว้และพร้อมที่จะมอบให้แก่สมาชิกที่ร้องขอ

ณ สถานที่ที่ผู้เรียกประชุมกำหนด

มาตรา ๙๖ การประชุมใหญ่ของสมาคมต้องมีสมาชิมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดจึงจะเป็นองค์ประชุม เว้นแต่ข้อบังคับของสมาคมจะกำหนดองค์ประชุมไว้เป็นอย่างอื่น

ในการประชุมใหญ่ครั้งใด ถ้าไม่ได้องค์ประชุมตามที่กำหนดไว้และการประชุมใหญ่นั้นไม่ได้เรียกตามคำร้องขอของสมาชิก ก็ให้งดการประชุม แต่ถ้าเป็นการประชุมใหญ่ที่สมาชิกมิได้เป็นผู้ร้องขอ ให้คณะกรรมการของสมาคมเรียกประชุมใหญ่อีกครั้งหนึ่งโดยจัดให้มีการประชุมขึ้นภายในสิบสี่วันนับแต่วันทีนัดประชุมครั้งแรก การประชุมครั้งหลังนี้ไม่บังคับว่าจำต้องครบองค์ประชุม

มาตรา ๙๗ มติของที่ประชุม ให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ เว้นแต่กรณีที่ข้อบังคับของสมาคมกำหนดเสียงข้างมากไว้เป็นพิเศษโดยเฉพาะ

สมาชิกคนหนึ่งมีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นได้อีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

มาตรา ๙๘ สมาชิกจะมอบอำนาจให้สมาชิกผู้ใดมาเข้าประชุมและออกเสียงลงคะแนนแทนตนก็ได้ เว้นแต่ข้อบังคับของสมาคมจะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น

มาตรา ๙๙ ในกรณีที่จะมีมติในเรื่องใด ถ้าส่วนได้เสียของกรรมการหรือสมาชิกของสมาคมผู้ใดขัดกับประโยชน์ได้เสียของสมาคม กรรมการหรือสมาชิกของสมาคมผู้นั้นจะออกเสียงลงคะแนนในเรื่องนั้นไม่ได้

มาตรา ๑๐๐ ในการประชุมใหญ่ครั้งใด ถ้าได้มีการนัดประชุมหรือการลงมติโดยไม่ปฏิบัติตาม หรือฝ่าฝืนข้อบังคับของสมาคมหรือบทบัญญัติในส่วนนี้ สมาชิก หรือพนักงานอัยการอาจร้องขอให้ศาลสั่งเพิกถอนมติในการประชุมใหญ่ครั้งนั้นได้ แต่ต้องร้องขอต่อศาลภายในหนึ่งเดือนนับแต่วันที่ที่ประชุมใหญ่ลงมติ

มาตรา ๑๐๑ สมาคมย่อมเลิกด้วยเหตุหนึ่งเหตุใด ดังต่อไปนี้

- (๑) เมื่อมีเหตุตามที่กำหนดในข้อบังคับ
- (๒) ถ้าสมาคมตั้งขึ้นไว้เฉพาะระยะเวลาใด เมื่อสิ้นระยะเวลานั้น
- (๓) ถ้าสมาคมตั้งขึ้นเพื่อกระทำการกิจการใด เมื่อกิจการนั้นสำเร็จแล้ว
- (๔) เมื่อที่ประชุมใหญ่มีมติให้เลิก
- (๕) เมื่อสมาคมล้มละลาย
- (๖) เมื่อนายทะเบียนถอนชื่อสมาคมออกจากทะเบียนตามมาตรา ๑๐๒
- (๗) เมื่อศาลสั่งให้เลิกตามมาตรา ๑๐๔

มาตรา ๑๐๒ ให้นายทะเบียนมีอำนาจสั่งถอนชื่อสมาคมออกจากทะเบียนได้ในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) เมื่อปรากฏในภายหลังการจดทะเบียนว่า วัตถุประสงค์ของสมาคมขัดต่อกฎหมายหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรืออาจเป็นภัยอันตรายต่อความสงบสุขของประชาชนหรือความมั่นคงของรัฐ และนายทะเบียนได้สั่งให้แก้ไขแล้วแต่สมาคมไม่ปฏิบัติตามภายในระยะเวลาที่นายทะเบียนกำหนด

(๒) เมื่อปรากฏว่าการดำเนินกิจการของสมาคมขัดต่อกฎหมายหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรืออาจเป็นภัยอันตรายต่อความสงบสุขของประชาชนหรือความมั่นคงของรัฐ

(๓) เมื่อสมาคมหยุดดำเนินกิจการติดต่อกันตั้งแต่สองปีขึ้นไป

(๔) เมื่อปรากฏว่าสมาคมให้หรือปล่อยให้บุคคลอื่นซึ่งมิใช่กรรมการของสมาคมเป็นผู้ดำเนินกิจการของสมาคม

(๕) เมื่อสมาคมมีสมาชิกเหลือน้อยกว่าสิบคนมาเป็นเวลาติดต่อกันกว่าสองปี

มาตรา ๑๐๓ เมื่อนายทะเบียนมีคำสั่งให้ถอนชื่อสมาคมใดออกจากทะเบียนตามมาตรา ๑๐๒ แล้ว ให้นายทะเบียนแจ้งคำสั่งพร้อมด้วยเหตุผลไปยังสมาคมนั้นโดยมีชักช้า และประกาศการเลิกสมาคมในราชกิจจานุเบกษา

กรรมการคนหนึ่งคนใดหรือสมาชิกของสมาคมจำนวนไม่น้อยกว่าสามคน มีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งของนายทะเบียนตามวรรคหนึ่งต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยได้ โดยทำเป็นหนังสือยื่นต่อนายทะเบียนภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่ง และให้นำความในมาตรา ๘๒ วรรคห้า มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๐๔ เมื่อมีกรณีตามมาตรา ๑๐๒ ผู้มีส่วนได้เสียอาจร้องขอให้นายทะเบียนถอนชื่อสมาคมออกจากทะเบียนได้ ถ้านายทะเบียนไม่ปฏิบัติตามคำร้องขอโดยไม่แจ้งเหตุผลให้ผู้ร้องขอทราบภายในเวลาอันสมควร หรือนายทะเบียนได้แจ้งเหตุผลให้ทราบแล้วแต่ผู้ร้องขอไม่พอใจในเหตุผลดังกล่าว ผู้ร้องขอนั้นจะร้องขอต่อศาลให้สั่งเลิกสมาคมนั้นเสียก็ได้

มาตรา ๑๐๕ เมื่อสมาคมมีเหตุต้องเลิกตามมาตรา ๑๐๑ (๑) (๒) (๓) หรือ (๔) ให้คณะกรรมการของสมาคมที่อยู่ในตำแหน่งขณะมีการเลิกสมาคมแจ้งการเลิกสมาคมต่อนายทะเบียนภายในสิบสี่วันนับแต่วันที่มีการเลิกสมาคม

ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งถึงที่สุดให้สมาคมล้มละลายตามมาตรา ๑๐๑ (๕) หรือมีคำสั่งถึงที่สุดให้เลิกสมาคมตามมาตรา ๑๐๔ ให้ศาลแจ้งคำพิพากษาหรือคำสั่งดังกล่าวให้นายทะเบียนทราบด้วย

ให้นายทะเบียนประกาศการเลิกสมาคมในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๑๐๖ ในกรณีที่มีการเลิกสมาคม ให้มีการชำระบัญชีสมาคมและให้นำบทบัญญัติในบรรพ ๓ ลักษณะ ๒๒ ว่าด้วยการชำระบัญชีห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด และบริษัทจำกัด มาใช้บังคับแก่การชำระบัญชีสมาคมโดยอนุโลม

มาตรา ๑๐๗ เมื่อได้ชำระบัญชีแล้ว ถ้ามีทรัพย์สินเหลืออยู่เท่าใด จะแบ่งให้แก่สมาชิกของสมาคมนั้นไม่ได้ ทรัพย์สินที่เหลือนั้นจะต้องโอนให้แก่สมาคมหรือมูลนิธิ หรือนิติบุคคลที่มี

วัตถุประสงค์เกี่ยวกับการสาธารณสุข ตามที่ได้ระบุไว้ในข้อบังคับของสมาคม หรือถ้าข้อบังคับไม่ได้ระบุชื่อไว้ก็ให้เป็นไปตามมติของที่ประชุมใหญ่ แต่ถ้าข้อบังคับของสมาคมหรือที่ประชุมใหญ่มิได้ระบุผู้รับโอนทรัพย์สินดังกล่าวไว้ หรือระบุไว้แต่ไม่สามารถปฏิบัติได้ ให้ทรัพย์สินที่เหลืออยู่นั้นตกเป็นของแผ่นดิน

มาตรา ๑๐๘ ผู้ใดประสงค์จะขอตรวจเอกสารเกี่ยวกับสมาคมที่นายทะเบียนเก็บรักษาไว้ หรือจะขอให้นายทะเบียนคัดสำเนาเอกสารดังกล่าว พร้อมด้วยคำรับรองว่าถูกต้อง ให้ยื่นคำขออนุญาตนายทะเบียน และเมื่อได้เสียค่าธรรมเนียมตามที่กำหนดในกฎกระทรวงแล้วให้นายทะเบียนปฏิบัติตามคำขอนั้น

มาตรา ๑๐๙ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยรักษาการตามบทบัญญัติในส่วนนี้ และให้มีอำนาจแต่งตั้งนายทะเบียนกับออกกฎกระทรวงเกี่ยวกับ

(๑) การยื่นคำขอจดทะเบียนและการรับจดทะเบียน

(๒) ค่าธรรมเนียมการจดทะเบียน การขอตรวจเอกสาร การคัดสำเนาเอกสารและค่าธรรมเนียมการขอให้นายทะเบียนดำเนินการใด ๆ เกี่ยวกับสมาคม รวมทั้งการยกเว้นค่าธรรมเนียมดังกล่าว

(๓) การดำเนินกิจการของสมาคมและการทะเบียนสมาคม

(๔) การอื่นใดเพื่อปฏิบัติให้เป็นไปตามบทบัญญัติในส่วนนี้

กฎกระทรวงนั้น เมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

ส่วนที่ ๓

มูลนิธิ

มาตรา ๑๑๐ มูลนิธิได้แก่ทรัพย์สินที่จัดสรรไว้โดยเฉพาะสำหรับวัตถุประสงค์เพื่อการกุศล สาธารณะ การศาสนา ศิลปะ วิทยาศาสตร์ วรรณคดี การศึกษา หรือเพื่อสาธารณประโยชน์อย่างอื่น โดยมีได้มุ่งหาผลประโยชน์มาแบ่งปันกัน และได้จดทะเบียนตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้

การจัดการทรัพย์สินของมูลนิธิ ต้องมิใช่เป็นการหาผลประโยชน์เพื่อบุคคลใด นอกจากเพื่อดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของมูลนิธินั่นเอง

มาตรา ๑๑๑ มูลนิธิต้องมีข้อบังคับ และต้องมีคณะกรรมการของมูลนิธิ ประกอบด้วยบุคคลอย่างน้อยสามคน เป็นผู้ดำเนินกิจการของมูลนิธิตามกฎหมายและข้อบังคับของมูลนิธิ

มาตรา ๑๑๒ ข้อบังคับของมูลนิธิอย่างน้อยต้องมีรายการ ดังต่อไปนี้

(๑) ชื่อมูลนิธิ

(๒) วัตถุประสงค์ของมูลนิธิ

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
เลขที่ ๑๑๔๒
วันที่ ๑๕/๑๒/๕๕
เวลา ๑๕.๒๘ น.

ที่ นร ๐๕๐๓/๕๐๑๑๔

สำนักนายกรัฐมนตรี
ทำเนียบรัฐบาล กทม. ๑๐๓๐๐

๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๘

เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติยกเลิกพระราชบัญญัติสมาคมการค้า พ.ศ. ๒๕๐๙ พ.ศ.
ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ . .) พ.ศ. และ
ร่างพระราชบัญญัติกำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด
สมาคม และมูลนิธิ (ฉบับที่ . .) พ.ศ. รวม ๓ ฉบับ

กราบเรียน ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

สิ่งที่ส่งมาด้วย ร่างพระราชบัญญัติฯ ในเรื่องนี้ รวม ๓ ฉบับ

ด้วยคณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาลงมติให้เสนอ

๑. ร่างพระราชบัญญัติยกเลิกพระราชบัญญัติสมาคมการค้า พ.ศ. ๒๕๐๙ พ.ศ.
๒. ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ . .) พ.ศ. และ
๓. ร่างพระราชบัญญัติกำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด

บริษัทจำกัด สมาคม และมูลนิธิ (ฉบับที่ . .) พ.ศ.

รวม ๓ ฉบับ ต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติเป็นเรื่องด่วน ดังที่ได้ส่งมาพร้อมนี้

จึงขอเสนอร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว รวม ๓ ฉบับ พร้อมด้วยบันทึกหลักการและเหตุผล และบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญ มาเพื่อขอได้โปรดนำเสนอสภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณาเป็นเรื่องด่วนต่อไป

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

พลเอก

(ประยุทธ์ จันทร์โอชา)

นายกรัฐมนตรี

ส.ส. ๑๐๕๓/๕๕
๑๕ พ.ย. ๕๕
ที่ประชุมสภา

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

โทร. ๐ ๒๒๘๐ ๙๐๐๐ ต่อ ๓๐๙ (วิเชียรา)

โทรสาร ๐ ๒๒๘๐ ๙๐๕๘

(๖๐๐๑/ด/ส.ส่งสภ)

เลขที่ ๕๕ / ๑๑๕๕
วันที่ ๑๕ พ.ย. ๕๕
เวลา ๑๕.๒๘ น.

สำนักงานการประมง

บันทึกหลักการและเหตุผล
ประกอบร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่ง
และพาณิชย์ (ฉบับที่ ..)
พ.ศ.

หลักการ

แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังต่อไปนี้

(๑) กำหนดให้การรวมกันเป็นสมาคมกระทำได้โดยไม่จำเป็นต้องจดทะเบียน แต่การก่อตั้งสมาคมโดยให้มีฐานะเป็นนิติบุคคลต้องมีข้อบังคับและจดทะเบียนตามประมวลกฎหมายนี้ โดยสมาคมที่จดทะเบียนแล้วต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๗๘)

(๒) แก้ไขเพิ่มเติมการใช้ชื่อของสมาคมที่ได้จดทะเบียนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ให้ชัดเจน (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๘๐)

เหตุผล

โดยที่การรวมกันเป็นสมาคมเป็นเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน การรวมกันเป็นสมาคมจึงย่อมกระทำได้โดยไม่จำเป็นต้องจดทะเบียน แต่หากสมาคมใดประสงค์ที่จะมีฐานะเป็นนิติบุคคลเพื่อประโยชน์ในการทำนิติกรรมต่าง ๆ สมควรกำหนดให้สมาคมนั้นต้องจดทะเบียนไว้กับรัฐ และกำหนดให้สมาคมที่จดทะเบียนไว้กับรัฐต้องใช้คำว่า “สมาคม” และคำว่า “จดทะเบียน” ประกอบกับชื่อของสมาคมด้วยเพื่อให้ประชาชนทั่วไปมีความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับสถานะทางกฎหมายของสมาคม จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ร่าง
พระราชบัญญัติ
แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..)
พ.ศ.

.....
.....
.....

.....
.....
.....
โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวล
กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ.”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา
เป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๗๘ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติให้ใช้บทบัญญัติบรรพ ๑ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
ที่ได้ตรวจชำระใหม่ พ.ศ. ๒๕๓๕ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๗๘ การก่อตั้งสมาคมเพื่อกระทำการใด ๆ อันมีลักษณะต่อเนื่องร่วมกัน
ย่อมกระทำได้ แต่ต้องมีใช่เป็นการหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน

การก่อตั้งสมาคมโดยให้มีฐานะเป็นนิติบุคคลต้องมีข้อบังคับและจดทะเบียนตาม
ประมวลกฎหมายนี้ และสมาคมที่จดทะเบียนแล้วต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้”

มาตรา ๔ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๘๐ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติให้ใช้บทบัญญัติบรรพ ๑ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
ที่ได้ตรวจชำระใหม่ พ.ศ. ๒๕๓๕ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๘๐ สมาคมต้องใช้ชื่อซึ่งมีคำว่า “สมาคม” และคำว่า “จดทะเบียน”
ประกอบกับชื่อของสมาคม”

มาตรา ๕ ให้บรรดาสมาคมที่ได้จดทะเบียนตามประมวลกฎหมายนี้ และยังมีได้ใช้ คำว่าจดทะเบียนประกอบกับชื่อของสมาคม ดำเนินการให้มีการใช้คำว่า “จดทะเบียน” ประกอบกับ ชื่อของสมาคมภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

ให้นายทะเบียนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แจ้งให้สมาคมที่ได้จดทะเบียนแล้ว ทราบถึงหน้าที่ตามวรรคหนึ่งภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา ๖ บรรดาบทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หรือประกาศใดที่ อ้างถึงสมาคม ให้หมายความถึงสมาคมที่จดทะเบียนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เว้นแต่ กฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หรือประกาศดังกล่าวจะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น

มาตรา ๗ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

.....
นายกรัฐมนตรี

บันทึกวิเคราะห์สรุป
สาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
(ฉบับที่ ..) พ.ศ.

คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้เสนอร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ และสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ได้จัดทำบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัตินี้ ดังต่อไปนี้

๑. เหตุผลและความจำเป็นในการเสนอร่างพระราชบัญญัติ

โดยที่มาตรา ๘๐ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนดให้การจัดตั้งสมาคมจะต้องมาจดทะเบียน จึงจะใช้คำว่า “สมาคม” ประกอบชื่อได้ ซึ่งรวมถึงกรณีการรวมกันเป็นสมาคมของบุคคลที่ไม่ประสงค์จะจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลก็ต้องตกอยู่ภายใต้บังคับบทบัญญัติดังกล่าวด้วยเช่นกัน ซึ่งบทบัญญัติในลักษณะนี้เป็นการจำกัดเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคมของประชาชน ดังนั้น จึงควรกำหนดให้เฉพาะสมาคมที่ประสงค์จะมีสถานะเป็นนิติบุคคลต้องจดทะเบียน และเพื่อประโยชน์ในการทำนิติกรรมต่าง ๆ สมควรกำหนดให้สมาคมที่จดทะเบียนไว้กับรัฐต้องใช้คำว่า “สมาคม” และคำว่า “จดทะเบียน” ประกอบกับชื่อของสมาคมด้วยเพื่อให้ประชาชนทั่วไปมีความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับสถานะทางกฎหมายของสมาคม

๒. สาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติ

ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. มีสาระสำคัญเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในเรื่องการรวมกันเป็นสมาคมของบุคคล โดยกำหนดให้การรวมกันเป็นสมาคมกระทำได้โดยไม่จำเป็นต้องจดทะเบียน แต่การก่อตั้งสมาคมโดยให้มีฐานะเป็นนิติบุคคลต้องมีข้อบังคับและจดทะเบียนตามประมวลกฎหมายนี้ โดยสมาคมที่จดทะเบียนแล้วต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ประกอบกับแก้ไขเพิ่มเติมการใช้ชื่อของสมาคมที่ได้จดทะเบียนแล้วให้ชัดเจน เพื่อเป็นการคุ้มครองประโยชน์ของสาธารณชน

"การตราพระราชบัญญัติของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ"

"พระมหากษัตริย์ทรงตราพระราชบัญญัติโดยคำแนะนำและยินยอมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ร่างพระราชบัญญัติจะเสนอได้ก็แต่โดยสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติร่วมกันจำนวนไม่น้อยกว่ายี่สิบห้าคน หรือคณะรัฐมนตรี หรือสภาปฏิรูปแห่งชาติตามมาตรา ๓๑ วรคสอง แต่ร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินจะเสนอได้ก็แต่โดยคณะรัฐมนตรี

ร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินตามวรรคสอง หมายความว่าร่างพระราชบัญญัติที่เกี่ยวกับการตั้งขึ้น ยกเลิก ลด เปลี่ยนแปลง แก้ไข ผ่อน หรือวางระเบียบการบังคับอันเกี่ยวกับภาษีหรืออากร การจัดสรร รับ รักษา หรือจ่ายเงินแผ่นดิน หรือการโอนงบประมาณรายจ่ายของแผ่นดิน การกู้เงิน การค้ำประกัน หรือการใช้จ่ายเงินกู้ หรือการดำเนินการที่ผูกพันทรัพย์สินของรัฐ หรือเงินตรา

ในกรณีเป็นที่สงสัยว่าร่างพระราชบัญญัติที่เสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินหรือไม่ ให้ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติเป็นผู้วินิจฉัย

ร่างพระราชบัญญัติที่เสนอโดยสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติหรือสภาปฏิรูปแห่งชาตินั้น คณะรัฐมนตรีอาจขอรับไปพิจารณาก่อนสภานิติบัญญัติแห่งชาติจะรับหลักการก็ได้

การตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญให้กระทำโดยวิธีการที่บัญญัติไว้ในมาตรานี้ แต่การเสนอร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ให้กระทำโดยคณะรัฐมนตรีหรือผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้น"

(บทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗, มาตรา ๑๔)